БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЁШ ЛЕНИНЧИ

Газета 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган

1990 йил 4 август Шанба № 146 (13.582). Баҳоси 3 тийин.

• ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИНИНГ БОШ НАШРИ •

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ ТЎҒРИСИДА

АХБОРОТ

1990 йил 3 август куни Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг II пленуми бўлди. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби, Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов «КПСС XXVIII съездининг якунлари ва Ўзбекистон Компартияси фаолиятининг асосий йўналишлари тўғрисида» маъруза қилди.

Маъруза юзасидан музокараларда Андижон вилоят партия комитетининг биринчи котиби К. Х. Холмирзаев, Навоий кон-металлургия комбинатининг слесари А. П. Харьянов, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти М. Салоҳиддинов, Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг директори В. Н. Сигедин, Ўзбекистон ССР халқ таълими министри К. Юсупов, Қарши район партия комитетининг биринчи котиби М. Гельдиева, Қорақалпоғистон вилоят партия комитетининг биринчи котиби С. Д. Ниетуллаев, Тошкент олий партия мактабининг ректори М. Искандаров, Мирзачўл районидаги Абай номли совхоз-техникум бригадири Р. Маматова, «Андижон» локомотив депосининг машинисти Ю. С. Емельянов ўртоқлар сўзга чиқдилар.

Муҳокама этилган масала юзасидан пленум тегишли қарор қабул қилди.

Пленум КПСС XXVIII съезди ва Ўзбекистон Компартияси XXII съездининг сиёсий йўл-йўриқларига амал қилиб, Ўзбекистон Компартиясининг «Сиёсий ва иқтисодий мустақиллик, маънавий янгиланиш, ижтимоий адолат ва Ўзбекистон аҳолисининг муносиб турмуш шароити учун» Ҳаракат дастури лойиҳасини ишлаб чиқувчи ишчи комиссияни тузди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби И. А. Каримовга комиссияга бошчилик қилиш вазифаси топширилди.

Пленум Ўзбекистон Компартиясининг мақоми лойиҳасини ишлаб чиқувчи ишчи комиссияни ҳам тузди ва мазкур комиссияга бошчилик қилиш Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби А. С. Ефимовга топширилди.

Пленумда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ташкилий-партиявий иш ва кадрлар билан ишлаш, мафкуравий масалалар, ижтимоий-иқтисодий ва аграр сиёсат масалалари комиссияларининг таркиби тасдиқланди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ҳуқуқий масалалар комиссияси миллатлараро муносабатлар муаммолари ва ҳуқуқий масалалар комиссиясига айлантирилди. Комиссиянинг таркиби тасдиқланди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг яна иккита комиссиясини — ижтимоий-сиёсий ташкилотлар ва ҳаракатлар билан ҳамжиҳатлик масалалари ҳамда ёшлар сиёсати масалалари комиссияларини тузиш тўғрисида қарор қабул қилинди. Комиссияларнинг таклиф этилган таркиби тасдиқланди. Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ш. Р. Мирсаидов ва Ўзбекистон комсомоли Марказий Комитетининг биринчи котиби А. Н. Носиров ўртоқлар комиссияларнинг бошлиқлари этиб сайландилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленумида ташкилий масалалар ҳам кўриб чиқилди.

Пленум Тошкент вилоят партия комитетининг биринчи котиби ўртоқ С. М. Мамарасуловнинг Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзоси ва Марказий Комитет аъзоси вазифаларидан, Самарқанд вилоят партия комитетининг биринчи котиби П. М. Абдураҳмонов, Сурхондарё вилоят партия комитетининг биринчи котиби Ҳ. Э. Бердиев ва Бухоро вилоят партия комитетининг биринчи котиби Д. С. Ёдгоров ўртоқларнинг КПСС Уставининг II параграфига мувофиқ Марказий Комитет аъзолари вазифаларидан озод қилиш тўғрисидаги илтимосларини қондирди. Мазкур параграфга биноан партия аъзоси иккитадан ортиқ партия комитетига аъзо бўла олмайди. КПСС XXVIII съездида С. М. Мамарасулов, П. М. Абдураҳмонов, Ҳ. Э. Бердиев, Д. С. Ёдгоров ўртоқлар КПСС Марказий Комитетининг аъзолари этиб сайландилар.

Пленумда «Шарқ юлдузи» журналининг бош муҳаррири Ў. Ҳошимов Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзоси этиб сайланди.

И. А. Каримов пленумда якунловчи нутқ сўзлади.

Пленум ишида КПСС Марказий Комитетининг масъул ходимлари Г. Т. Сташкевич ва Е. А. Новожилов иштирок этдилар.

Шу билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг II пленуми ўз ишини тамомлади.

Эртага—Бутуниттифоқ Темирйўлчилар куни

«ТОШКЕНТ, СИЗЛАРДА НИМА ГАПЛАР?»

Ўрта Осиё темир йўлининг диспетчерлик марказида вақт дақиқа сайин тилга олинади. Ана шу марказдамиз. Бу ердан Ўрта Осиё жумҳуриятларининг нима билан, қандай яшаётгани шундоққина кўриниб туради. Қайси поезд, қайси йўлдан ва қандай тезликда бораяпти? Қайси шаҳар ёки қишлоқдан ўтди? Нечанчи километрда ҳаракат қилаяпти? Ҳамма-ҳаммаси бу ердагилар учун беш қўлдек аён. Зиммада катта масъулият. Ҳаракат хавфсизлиги, интизом марказчилар учун темир қоида. Буниси ҳам оз. Дақиқа сайин Москвага ҳисоб бериб туриш керак. Бари аниқ ва лўнда бўлиши шарт.

Марказ бошлиғи Шуҳрат Йўлдошевич ЙЎЛДОШЕВ ҳузуридамиз. Стол устидаги иккита микрофон ва унинг ёнидаги радиокарнай бу ерга келган кишининг диққатини ўзига тортади. Аввалига хона соҳиби билан сўрашолмадик. Селектор ҳисоботи бўлаётган эди.

— Ҳозир бизга навбат етади, — деди секингина Шуҳрат Йўлдошевич. — Соат темирйўлчилар вақти билан 8 дан 30 дақиқа ўтди.

— Тошкент, сизларда нима гаплар? — деб сўради СССР темирйўллар вазирининг ўринбосари Анатолий Яковлевич Сиденко радио орқали. — Вагонларга нима бўлаяпти? Нега кам? Мингта вагон туриб қолибди. Сабаби нима?

Шуҳрат Йўлдошевич ҳисоб беради;

— Тўртта состав Красноводскда турибди. Кемалар етиб келмаяпти. Бугун учинчи кун. Нов бекатида ҳам ҳозирги дақиқага келиб 152 та вагон тўхтаб қолди. Юкларни вақтида тушириб олишмаяпти.

— Буғдой ташийдиган вагонлар билан қачон ишлайсизлар? Ахир бизни ҳам тушунингларда... Телевизорда кунига кўриб турибсиз. Аҳвол оғир. Мамлакатда ғалла нобуд бўлаяпти.

— Имкон қадар ҳаракат қилаяпмиз...

Вазир ўринбосари билан марказ бошлиғи ўртасидаги қисқача савол жавобнинг мазмуни шулардан иборат эди.

— Ўзимизда ҳам кунига ўрта ҳисобда мингта вагон етмай қолади, — дейди бизга куйиниб Ш. Йўлдошев. — Бормийўқми, топшириқдан қатъи назар бир кеча кундузда 820 та вагон топширасан, дейди Москва. Вагонларни ўзингга бераяпсан-у, Кузбасс, Донбассларни қондирмаяпсан, деб койишади. Нима қилайлик. Бу ёқда ўзимизнинг Ангрен турибди.

Ўз шахтёрларимизга ҳам керак бу вагонлар. Уларни ўзимиз ўйламасак, бошқа ким ўйлайди.

— Темир йўл яқинда буғдой ташишга мўлжалланган вагонларни олди. Бошқармамиз бўйича кунига 230 та вагонни Иттифоққа топширишимиз керак. Биз эса 450—470 тадан етказиб бераяпмиз. Кеча 1 август куни 440 та вагон кетди. Аммо аввал хеш, кейин дарвеш, деган гап бор.

Марказ бошлиғи билан диспетчерлик хоналари жойлашган участкаларни айландик. Мисоли киши организмининг бўлмалари улар. 32 йилдан буён қатновни назорат қилувчи Эркин ака Эшонов билан танишдик. Эркин ака ҳозирда пенсияда эканлар. Шунга қарамай, у киши ҳамон ўз қадрдон иш ўрнини тарк этгиси йўқ.

Соат 10.41. Қарши — Амударё участкасидамиз.

— 343-состав 154-разъезд орқали ўтиб бораяпти, — дея хабар қилишди. — Ҳаммаси жойида. Йиғма поезд, халқ хўжалиги юкларини олиб ўтаяпти.

Тошкент бўлими катта диспетчери Лапас Ғайбуллаев билан бирга Сирдарё-Ховос-Жиззах участкасига ўтдик. Бошқарув пультида ўтирган кишини таништиришди. Игорь Григорьевич Кобелев.

— Мана бу қизил чироқ бўлимимизнинг Гулистон бекатини кўрсатиб турибди. 5-йўл. Кўриб турганингиздек, йўл банд, у ерда 40 та платформа турибди. Уларга бугун ғалла ўрими учун юбориладиган автотранспорт техникаларини юклашаяпти, — деди Лапас. — Бу машиналар РСФСР нинг буғдой етиштириладиган ноҳияларига жўнаб кетиши керак.

— Ишларнинг бориши билан танишсак бўладими? — сўрадик ҳамроҳимиздан.

— Албатта, — дея Лапас тугмачани босди. Соат эса темирйўлчилар вақти билан 10.46 минут эди.

— Техника юкланаяпти, — жавоб қилди Гулистон бекати навбатчиси Галина Ким. — Соат 15.00 гача мавжуд 40 та вагоннинг ҳаммаси юк билан тўлади.

— Ҳозир тоқ сонли поезд ўтиб кетди! — деб навбатчи қиз ҳисоботини тугатди.

Ўрта Осиё темир йўлининг жойларда деҳқонлар ва сохибкорлар етиштирган қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ташиш борасидаги ишлари билан ҳам қизиқдик. Шунда Л. Ғайбуллаев Бахт бекатининг тугмачасини босди:

— Тарвуз жўнатишимиз керак. Вагонларни кутаяпмиз. — Бешлик вагон керак. Совутгичли бўлсин.

Мавзу нима ҳақда бораётганлигини пайқаган диспетчер Игорь Григорьевич гапга аралашди: «Оқолтинда тўртта вагонга қовун ортишаяпти. Гулистонда эса тўртта вагонга тарвуз юкланаяпти. Ҳозирча ишлари ёмон эмас».

«Ҳамма жойда бир карра интизом бўлса, бизда тўрт-беш карра бўлмоғи керак». Бу Ўрта Осиё темирйўли диспетчерлик маркази бошлиғи ва шу куни бу ерда навбатчилик қилаётган 40 нафар навбатчининг якдил фикри эди. Зеро, нафақат жумҳуриятдаги, қолаверса, бутун Ўрта Осиёдаги аҳолининг, халқ хўжалигининг тақдири ана шу ерда туну-кун вагонлар қатновини назорат қилаётган темирйўлчиларга боғлиқ.

— Агар бирорта завод ёки фабрика, майли у энг зарур маҳсулот ишлаб чиқарадиган бўлсин, ишламай қолгудек бўлса, бу у қадар сезилмаслиги мумкин. Аммо биз бирор жойда заррача бўлсада, узилишга йўл қўйсак, бу ўлкамиз тақдирида акс этади. Бундай масъулиятни эса биз чин юракдан ҳис қиламиз, — дейишди марказда биз учрашган навбатчи диспетчерлар.

Юк ташувчиларда шундай экан. Хўш, йўловчи хизматидачи? Уларда нима гаплар? Шундай савол билан Ўрта Осиё темирйўли йўловчи ташиш хизмати бошлиғининг ўринбосари Иброҳим Неъматович ФАЙЗУЛЛАЕВга мурожаат қилдик.

Хизмат бошлиғининг ўринбосари шу йилнинг ўтган етти ойи мобайнида йўловчи ташиш борасидаги ишларни қайд этиб, қуйидагиларни таъкидлади. Бошқарма бўйича ўтган 6 ойда йўловчилар томонидан тушаётган эътирозлар сони олдинги йилларга қараганда бирмунча камайган. Тошкент станциясида ўрнатилган «Экспресс-2» автоматлаштирилган системаларнинг ишга йўлга қўйилганлиги туфайли ҳам шундай бўлди. Бироқ, бу билан бўлинмадаги ишларни мақтовга сазовор дейиш қийин. Чунки ўтган вақт ичида йўловчи поездларнинг 97,7 фоизи жадвалдаги муддатдан кечикиб йўлга чиққан. Шунингдек, ҳаракатлар жадвали ҳам 92,6 фоизга бажарилган.

— Биргина йўл хўжалигининг айби билан 1989 йилнинг худди шу даврида 353 та поезд жадвалдан чиқиб ҳаракат қилган эди, — дейди Иброҳим Неъматович. — Бироқ шу йилнинг ўтган олти ойи ичида бу рақам 474 тага етди. Шунингдек, электрлаштириш тармоқлари айби билан ҳам 52 та поезд жадвални бузишга мажбур бўлди. Кўриб турганингиздек, ҳаммаси ҳам бизга боғлиқ эмас. Йўлларимиз йил сайин, ой сайин носозлашиб бормоқда. Кўпгина участкалар ремонттталаб бўлиб ётибди. Алоқа, электрлаштириш тармоқлари кўнгилдагидек иш бермаяпти.

Фурсатдан фойдаланиб, кўпгина муштарийлардан муҳарриятимизга келаётган баъзи бир эътирозларга ойдинлик киритишга ҳаракат қилдик. «Нега эски вагонлар ўзимизда қолиб, янги вагонларни нуқул Москвага юборасизлар?» «Адолатсизлик ҳам эви билан-да!» деган саволлардан иборат эди улар.

— Биз ҳам эски вагонларни пойтахтга юбориш тарафдоримиз. Токи у ерда ўтирган мутасаддилар поездларимиз аҳволини кўриб қуйишлари учун. Бироқ, ўзингиз ўйланг, Москвага ҳам фақат марказликлар қатнамайди-ку. Йўловчиларнинг аксарият қисми маҳаллий аҳолидан иборат. Аммо улар суткалаб йўл босишади. Йўл азобини эса ўзингиз яхши биласиз. Ҳеч бўлмаса, сифатлироқ вагонларда юришсин, деймиз Мақсадимиз шу.

Ҳа, бугун Ўрта Осиё темирйўли учун 422 та вагон етишмаяпти. Бу нафақат бизнинг дардимиз, балки Иттифоқ миқёсида ҳам йўловчилар поездлар етишмаслигидан аксарият вақтларини вокзалларда ўтказишга мажбур бўлаётирлар. Пировардида битта янгилик: Ўрта Осиё темирйўли йўловчи ташиш хизмати мутасаддилари айни кунда жумҳуриятимизнинг бошқа шаҳарларида ҳам «Экспресс-2» автоматлаштирилган чипта тарқатиш мосламаларини ўрнатиш ниятидадирлар. Бу билан яқин вақт ичида йўловчилар манзилга отланаётиб, йўл учун керакли чипталарни ўша жойнинг ўзида сансоларликсиз олиш имкониятига эга бўлишлари кутилмоқда. Ниятлар яхши. Ижроси билан бўлса, ундан ҳам аъло.

Байрамингиз билан, темирйўлчилар.

Сувонқул РУСТАМ,
«Ёш ленинчи» махсус мухбири.

Жумҳурият янгиликлари

УИ паррандаларига юқадиган сохта ўлат, деб аталган касалликни даволаш учун СССР Соғлиқни сақлаш вазирлиги иммунология институти ва Ўзбекистон ССР Фанлар академияси биохимия институти олимлари биргаликда вакцина ишлаб чиқдилар. В—активин деб номланган янги даволаш воситаси тажрибада маълум бўлган, организмнинг касалликларга қарши чидамлилигини оширадиган дори асосида яратилди. Янги дори фақат томир ичигагина юборилмасдан, айни пайтда аэрозол тарзида чанглатилиши ҳам мумкин, бу эса паррандачилик фабрикаларида оммавий дорилаш жараёнини анча осонлаштиради.

* * *

ОЛТИНКЎЛ ноҳиясидаги Калинин номли жамоа хўжалигида шу хўжалик қурувчилари қисқа муддатда хўжалик усули билан қурган болалар боғчаси дастлабки болаларни қабул қилиб олди. Болалар боғчасида 190 кичкинтой учун барча зарур шароит: ухлаш хоналари, ёзги айвонлар, ўйин ва спорт майдончалари бор. Бу хўжаликда қурилган олтинчи болалар боғчаси бўлиб, уларда ҳозир қишлоқ меҳнатчиларининг 800 дан ортиқ фарзанди тарбияланмоқда.

* * *

ТАЪТИЛ кунларида манзарали «Ширмонбулоқ» туристик базасида юқори синф ўқувчилари учун дам олиш ташкил этилди. Бу ерда улар қисқа муддат — фақат беш кун бўлишларига қарамай, болалар мароқли дам олишга — турист маршрутларидан ўтишга, тоғдаги ғорларни томоша қилишга, Фарғона водийси шаҳарлари бўйлаб экскурсиялар қилишга улгурадилар. Ҳозирги таътил кунларида ёзги дам олиш базалари тўла қувват билан ишламоқда. Умуман Андижон вилоятида 60 тадан зиёд қашшоф лагери ва соғломлаштириш ҳам санаторий типидаги лагерь бўлиб, уларда ёз давомида 14 мингга яқин бола ўз саломатлигини мустаҳкамлайди.

(ЎзТАГ).

АНДИЖОН ВИЛОЯТИ. КПСС XXVIII съезди делегати Раҳимахон Суяровани Пахтаобод ноҳиясидаги Маданият қишлоғида кўпчилик яхши танийди. У ёшларнинг севимли устози. Бу ўтюрак қиз шу қишлоқда туғилган. Мактабни тугатгандан сўнг «Коммуна» жамоа хўжалигида оддий пахтакор, ҳисобчи бўлиб ишлаган. Комсомоллар эса уни ўзларига етакчи қилиб сайлаганлар. 1987 йилдан эса шу хўжалик партия ташкилотига бошчилик қила бошлади.

Раҳимахон Суярова ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда Андижон пахтачилик институтини тамомлаб, аграномлик дипломини олди.

Тиниб-тинчимас, моҳир ташкилотчи қиз Р. Суярова ҳар соҳада ташаббускор ва жонкуяр. У ўз ишининг шакл ва услубларини ҳар доим қайта қуришга интилади. Бутун куч-ғайратини тўпланиб қолган муаммоларни тезроқ ҳал этишга қаратган.

СУРАТДА: партия қўмитаси котиби Раҳимахон Суярова чорвадор қирғизлар Темировлар оиласида. Жамоа хўжалигида ҳеч қандай миллатлараро низо йўқ. Бунда хўжалик партия ташкилотининг хизмати катта.

Р. АШУРОВ сурати. (ЎзТАГ).

Шу сонга хабар

Иш ўринлар кенгаймоқда

Яйпан шаҳрида кўпгина йигит-қизлар иш тополмай саргардон. Сабаби аён: иш йўқ. Лекин ҳозир аҳвол яхши томонга қараб ўзгараяпти. РСФСР Енгил саноат вазирлигининг Курган саноат-савдо тикувчилик бирлашмаси шарофати туфайли шундай бўлаяпти. Ўзбекистонда айни мана шу бирлашманинг филиали яқинда очилди. Натижада янги корхонада икки юздан ортиқ қиз-жувон меҳнат фаолиятини бошлади. Улар мактабгача тарбия ёшида бўлган ўғил-қизлар учун хушбичим ва чиройли кийимбошлар тикмоқдалар. Яқин орада ана шу Россия корхонасининг яна бир филиали Калдушон қишлоғида очилади. У ерда ҳам қарийб икки юз аёл иш билан таъминланади.

Мана шу мисолнинг ўзи ҳам иттифоқдош жумҳуриятлар корхоналари ҳамкорликда кўпгина масалаларни, жумладан, мамлакатнинг ишчи кучи кўп бўлган музофотлари муаммоларини муваффақиятли ҳал этишлари мумкинлигини кўрсатиб турибди.

В. ПОЖОГИН.

Яна узлуксиз кўрсатув

Ўзбекистон «ойнаи жаҳон»и мухлислари учун узлуксиз кўрсатувлар эндиликда янгилик бўлмай қолди. Наврўз байрамига атаб ва Орол муаммоларига бағишланган кўрсатувлар кўпчилик мухлисларда қониқиш уйғотганини уларнинг рўзномамизга йўллаётган мактубларидан ҳам билиш мумкин.

Яқинда «ойнаи жаҳон»нинг «Ёшлик» муҳарририяти ёшлар муаммоларига бағишланган узлуксиз кўрсатув ўтказишни ўз зиммасига олди. Рости, бу — маъмуриятнинг навқирон ижодкорларга ишончидан далолатдир.

— Узлуксиз кўрсатувимизнинг ўзига хослиги шундаки, у илгариги каби бирор жамғармага маблағ йиғиш мақсадида амалга оширилаётгани йўқ,— дейди бош муҳаррир Ҳ. Абзалов.— Кўрсатувларда биз бугунги ёшлар иштирокида уларни ўйлантираётган муаммолар ҳақида баҳс юритамиз. Ҳар бир кўрсатувдан сўнг у ҳақда томошабинлар фикрлари бериб борилади. Қизиқарли, асосли фикр билдирган томошабинларни ўша заҳоти студиямизга таклиф қилиш ниятидамиз.

Дарҳақиқат, ёшлар 5 август куни қизиқарли кўрсатувларни томоша қилишлари мумкин. «Ассалому алайкум», «Гурунг», «Қари билганни пари билмас», «Нуқтаи назар», «Йўлдаги ҳангомалар», «Иқбол», «Баҳор қайтмайди» каби кўрсатувлар ана шулар жумласидандир.

Шу куни кўрсатув муаллифларидан Ҳ. Абзалов, А. Эгамбердиев, М. Мирзааҳмедов, И. Абдуллаева, Ҳ. Сўпиев, М. Ҳожиев ва «Ёшлик» муҳарририятининг бошқа ходимлари сизнинг хизматингизда бўлишади.

5 август куни Сизни «зангори экран» қаршисига таклиф этамиз.

СУРАТДА: «Ёшлик» муҳарририяти ходимларидан А. Қўчқоров, И. Абдуллаева, С. Ҳакимовлар ижодий мулоқотда.

Жўра БОБОРАҲМАТОВ суратга олган.

Дўстлик ва яхши қўшничиликни мустаҳкамлаш йўлида

«Ўзбекистон» нашриётида ўзбек ва рус тилларида чиқарилган китобча шундай деб аталади. Унга беш қардош жумҳурият — Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркманистон раҳбарларининг Олмаотадаги июнь учрашуви материаллари киритилган.

«Ўрта Осиё жумҳуриятлари ва Қозоғистон халқларига» мурожаатнома, беш иттифоқдош жумҳурият раҳбарларининг баёноти, Ўзбекистон ССР, Қозоғистон ССР, Қирғизистон ССР, Тожикистон ССР ва Туркманистон ССРнинг иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий ҳамкорлиги тўғрисидаги битим китобчадан ўрин олган.

(ЎзТАГ)

«200-ЮК»

Уруш йўқ, лекин аскар йигитлар ҳалок бўлишмоқда...

Бўйим етиб, армия сафига чақирилганимда онам кўзида ёш билан халқимнинг қадимий удумига кўра, менга нон тишлатиб қолганди. Тишлаган нонум кўзга кўринарли жойда ҳарбийдан қайтгунимча илиниб турган. Уйимизнинг муқаддас остонасини ҳатлаб келганимда нонни илинган жойидан олишган. Бу биз томонларда урфга айланган. Нон насиба, у олис сафардаги, хизматдаги кишини ёмон нарсалардан, бало-қазолардан асрармиш...

Бахтиёр ота-онам хизматдан эсон-омон қайтган куним элу-юртга катта тўй қилиб беришган.

Балки, омадим чопгандир, ҳарбийдаги давримни самимий эслайман. Хизматдошларим ва командирларим яхши, дилкаш кишилар эди. Дорилфунундан кейин гарчи бир йил хизмат қилган бўлсам-да, бошқалар сингари бир неча касбларни эгалладим.

Булар яхши. Аммо иш столимда уюлиб қолган хатлар-чи? Уларни ўқишга бардош қани? Бу хатларни тинч замонда армияда ҳалок бўлган йигитларнинг ғам-аламга тўлган муштипар волидалари битишган.

«Ҳозир ўғлим 19 га тўлган бўларди. Хизматдан қайтгач, уни уйлантирмоқчи эдик. Афсус, орзу-ниятларим рўёбга чиқмади. Ўғлим Баҳриддин Фармонов Кемерово вилоятида хизмат қилаётганди. 1989 йилнинг 16 октябрида кутилмаганда «қора хат» келди. Бу фожиани кўтаролмадим — ногирон бўлиб қолдим...»

Бу мактубни кўҳна ўзбек шаҳри Шаҳрисабздан Қундуз опа Фармонова йўллаган. Онани қандай юпатиш мумкин? Не деб жавоб ёза оласан?

— Беринг, бу онахонга ўзим жавоб ёзаман, — деди иқтидорли ёш шоир, Ўзбекистон халқ депутати Карим Баҳриев.

Бир неча кундан кейин у «200-юк» мақоласини қўлимга тутқазди. Афсуски «Комсомолка» ўз имкониятларидан келиб чиқиб, бу мақолани тўлалигича чоп этолмади. Менимча «Ёш ленинчи» муштарийларида мақоланинг тўла матни билан танишиш имкони бор...

М. АЛИМОВ,

«Комсомольская правда»нинг Ўзбекистон бўйича ўз мухбири.

Тошкент.

Бундан икки йил олдин «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси учун тинчлик даврида ҳарбийда шаҳид бўлаётган йигитлар ҳақида «Ой бориб, омон қайтмаган болам...» номли мақола ёзгандим. Лекин уни анча вақт босиб чиқаришмади: чунки ҳарбий нозирнинг рухсат бергиси келмади.

— И-я, яхши йигит, газетада шундай нарсани босиб бўладими? — дея бош чайқади погонли киши.— Бу мақолангиз билан сиз Совет Армиясининг обрўсини туширасиз...

Йўқ, аксинча, мен Совет Армиясининг обрўсини кўтармоқчи эдим. Уни камчиликлардан холи, интизомли бўлишини истардим.

Бизнинг Шарқда бежиз айтишмайди: «Ойни этак билан ёпиб бўлмайди!» деб. Мақоламни босиб чиқаришди. Тўғриси, бунчалик акс-садо беради, деб ўйламагандим. Ўқувчилардан хунбағир, баҳсталаб хатлар ёғилди. Мактубларни ўқиб тушундимки, ўзбек халқи армияни яхши кўради, лекин ҳозиргидай тартибсиз, бесўнақай ҳолда эмас, бошқача армияни яхши кўради.

Ўшанда ҳамкасб дўстларим: «Карим, сен жимлик деворини йиқитдинг!» дейишди. Бугун деярли ҳар куни армияни танқид қилишади. Ҳайрон қоларлиси шуки, танқид қанча кўпайса, Мудофаа вазирлиги шунча лоқайд бўлиб бормоқда. Нега? Бизнинг «мустаҳкам ва қудратли армиямиз» мамлакатда кечаётган ижтимоий, сиёсий ўзгаришлар кетидан чопиб улгурмаяптими? Гўё бизнинг маршалларимиз қайта қуриш шамолидан қочиб турғунлик хандақларида жон сақлаётирлар. Ахир, бунинг иложи йўқ.

Келинг, шундай қизғин муаммони олайлик: малакали армия бўладими-йўқми? Биз бу ҳақда баҳслашиб қанча қоғозу-сиёҳни бошига етдик, аммо ҳарбийларимиз ислоҳотга ўгирилиб ҳам қўйганлари йўқ. Умидлари нимадан?

Эҳтимол, бу ғайритабиий фикрдир, аммо бизнинг юқоридаги генералларимиз оромгоҳ хоналарида бош қашлаб ўтирган пайтда, армия кўпсонли «норасмий» дивизиялар туғдирмоқда... Ҳа-ҳа, кечаги хизматдан «тажриба орттириб келган» аскарлар миллий ҳарбий тузилмаларга қўшилмоқдалар. Аслаҳахоналардан қуроллар ўмарилмоқда. Тинчликдан умидимиз бор, аммо кўнгил нотинч...

Кейинги йиллар шаҳар ва қишлоқларимизга аскар мактублари эмас, тинимсиз қайғули «қора хат»лар кела бошлади. Ота-оналар қорақўз фарзандларини эмас, қўрғошин тобутларни қучоқлаб қолмоқдалар. Ўтган йил ҳам, бу йил ҳам тобутсиз ўтган кун бўлмади.

Тошкентга энг сўнгги бу йилдаги 190-тобут 25 июлда келтирилди. Шаҳарда қалтис вазият юзага келди. «Бирлик» халқ ҳаракатининг фаоллари яна бир бор ҳалок бўлган аскар жасадини кўтариб шаҳар айландилар, бу гал ҳам икки мингга яқин киши ҳокимлардан йигит ўлимининг ҳақиқий сабабларини очиб беришни (расмий хулосаларга қараганда, у ўз жонига қасд қилган, армиядан ҳам, жонидан ҳам тўйган), тинч даврда қўрғошин тобутлар юбораётганларни қатъий жазолашни талаб қилдилар.

Намойиш ва дафн маросими тартибсизликларга айланиб кетишига оз қолди. Милиция ташаббусни зўрға қўлга олди. Лекин келгуси дафн маросимларида халқ норозилиги аланга олиб кетмаслигига ким кафолат беради? Яна дафнлар бўлиши муқаррар. Чунки Ўзбекистон халқ депутати сифатида жуда кўп ҳарбий қисмлардаги тартибсизликларни кўрдим, охири нима бўлиши аён! Ҳамюртимиз, СССР халқ депутати, майор Владимир Золотухин менга «200-юк» нималигини тушунтирди. Бу ёғоч қути солинган темир тобутнинг «номи» экан. Унинг оғирлиги 200 килограмм атрофида бўлади.

Фақат ўтган йилнинг ўзида Ўзбекистонга 430 та шундай «юк» келди. Бизнинг махсус парламент комиссиямизни бу жуда ташвишга солди. Биз бир неча бор Москвага бордик, КПСС Марказий Қўмитасида, Кремлдаги мамлакат ҳукуматида ва СССР Мудофаа вазирлигида бўлдик. Мамлакат мудофаа вазири қабулида бўлганимизда, маршал Язов бамайлихотир, одамлар ҳақида эмас, аллақандай ўтинлар ҳақида гапираётгандай деди: «Армияда ўзини ўлдираётган, бахтсиз ҳодиса, касаллик, зўравонлик қурбони бўлаётганлар сони фоиз ҳисобида армиядан ташқаридагисига тенг!» У бизга аллақандай ҳисоб-китобларни ҳам пеш қилди.

Ҳурматли вазиримиз, ўша «фоизлар» билан ўн саккиз йил бола ўстириб, охир-оқибатда фарзандининг жасадини олган онани овута олармикан? Унинг сўз оҳангидан ҳарбийда йигитлар ўлими «фоизи» режалаштирилганга ўхшайди. Даҳшат-ку бу!

Мен биламан ва умид қиламан, аскарлар ўлимидан сўнг жиноий иш қўзғатилади, «кўплаб мансабдор шахслар қатъий жазоланади», «ҳамма жойда тарбиявий ишлар олиб борилмоқда». Ҳарбийларнинг ҳисоботида ҳар холда шундай ёзилган. Лекин нега аскарларнинг тобутга солинган жасадлари қишлоқ ва шаҳарлар томон йўл олмоқда?

Ўзбекистонлик шаҳид аскарлар орасида турли миллат вакиллари бор. Лекин ўзбеклар кўпчиликни ташкил қилади. Шу йилнинг 1 майигача 107 тобутнинг 89 таси ўзбеклар хонадонига келди...

Ўз кўйлагинг танангга яқин. Мана СССР Мудофаа вазирлигининг батафсил ҳисоби: дейлик, 1989 йилнинг 1 августидан 3 октябргача (икки ойда) ҳарбийда 138 рус, 25 украин, 23 ўзбек, 15 қозоқ, 13 белорус, 7 гуржи, 7 озар йигитлари, бир қанча бошқа миллат вакиллари ҳалок бўлганлар.

Ҳалок бўлган 23 ўзбек йигитининг ўлими сабаблари қуйидагича: тўрт киши қасддан ўлдирилган, беш киши ўзини-ўзи ўлдирган (бундай ҳодисанинг жуда кўпайгани одамни ташвишга солади), яна икки йигит автомобиль ҳалокати туфайли жон берган, ўн бир йигит техника хавфсизлигига риоя қилмаслик оқибатида ҳалок бўлган, бир йигит касалликдан вафот этган...

Тушунаман, танқид қилишдан осони йўқ. Лекин бу шундай ҳодисаки, уни танқид қилиш оз, ҳаракат қилиш керак! Якка-якка эмас, биргалашиб ҳаракат қилмоқ лозим. Ахир, кейинги қайта қуриш даврида тўрт йилда мамлакатда ҳалок бўлган 15000 йигит учун кимдир жавоб бериши керак-ку! Афғонистондаги ўн йиллик адолатсиз урушда ҳам шунча одам ўлмаганди.

Бугун мен бутун мамлакат учун гапирмоқчи эмасман. Ҳарбий муаммонинг «ўрта осиёча тури» ҳақида сўзламоқчиман. Ҳа, ҳа турғунлик даврида ҳамма миллатни бир-бирига аралаштириб юборишга уринишган бўлса ҳам, осиёликларнинг ўзига хослиги йўқолмади. Бу ўзига хосликни ҳарбий ислоҳотда ҳисобга олишмаса хато бўлади.

Маълум бўлишича: ҳалок бўлаётган ўзбекистонлик йигитларнинг кўпчилиги ҳарбий қурилиш қисмларида хизмат қилишган экан. Қурилиш қисмларини тезда йўқотишга киришиб тўғри қиламиз.

Лекин, менингча, бу ҳали ҳолва, чунки бошқа қисмлар ҳам жаннат эмас, шунинг учун асосий нарса ўзгариши керак — чақириқ янгича бўлиши, ҳарбийда интизом ўрнатилиши лозим. Биринчи навбатда «режа»ни бекор қилиш керак. Ишонаверинг, ҳарбийда ҳам одам олиш «режа»си бор. Дейлик, шу йил баҳорда Ўзбекистондан 80.305 киши олиш буюрилганди. Ҳар бир вилоят учун қатъий қилиб тақсимланган, «Бажарамиз!» Масалан, қурилиш қисмларига 20.635 киши олиниши шарт экан.

Бу — ҳарбий кийимдаги мардикорлар ким? Асосан, чала даволанган нашавандлар ва ароқхўрлар, қамалиб чиққанлар ва, албатта, осиёлик қувватсиз йигитлар. Агар уларнинг ичида соғи бўлса ҳам, ҳарбий қисмга олишмайди. Чунки, «русча ҳеч балони билмайди», русча билмаганнинг жазоси — қурилиш қисми.

Ҳарбийлардан бир неча бор шундай таънани ҳам эшитганман: «Сизнинг ўзбекистонлик аскар йигитларингиз тил билмайди, саводсиз, жисмонан қуввати йўқ». Энг алам қиладигани шуки, бу эътирозларда жон бор. Лекин биз саводсиз болаларимизни билимдон қилиб беришни, кучсиз болаларимизни паҳлавон қилиб беришни сўраётганимиз йўқ. Бор-йўғи тирик қайтариб беришни сўраётибмиз, холос. Даладан боши чиқмаса, савод қайдан бўлсин, кимёвий дорили тупроқда юрса, заҳарли ҳаводан нафас олса, қандай соғлом бўлсин?! Уларнинг билимсизлиги, нимжонлиги учун ўлдиришга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Биз хоҳлаймизми, йўқми, иқрор бўлишимиз керак: армиянинг ўзи гоҳида низоларга йўл очади, ўсмирларнинг мурғак қалбига миллатчилик уруғини ташлайди. Бугун нотинч ҳарбий қисмларда нафақат «дедовщина», балким «ҳамюртчилик» авж олган: қайси ерлик, қайси миллат кўп бўлса, шуни айтгани айтган. Хўш, мамлакатда қайси миллат кўп?! Шундан уруш, жанжал, зўрлик, хўрлик, охир-оқибатда эса — қотиллик...

Осиёлик чақирилувчи аскар йигитлар «сифатининг пастлиги»га сабаб, фақат тил билмаслик эмас, балки улар яшаётган муҳит ҳам сабабчидир. Нуфузли анжуман маълумотларига қараганда, ҳозир ҳар бир гектар ерга 2,2 килограмм гербицид, 16,2 килограмм дефолиант, 36 килограмм инсектицидлар ташланади. Ўзбекистонда ҳар бир гектарга заҳарли кимёвий дорилар иттифоқ бўйича ўртача миқдордан 3,5 баравар кўп солинмоқда. Бунинг натижаси шу: ориқ-тирриқ йигитлар, нимжон болалар— бўлғуси аскарлар.

Хўш, жумҳуриятда икки минг мактаб қулаб тушгудек ҳолатда турган бўлса, кўпчилик болалар иккинчи, ҳатто учинчи сменада чала-чулпа ўқиса, шу йигитларни ракетанинг олдига қўйиб бўладими? Кейин уни зўравонлик авж юлган бирор ерга жўнатишади-да,

О, боласи ўлган онанинг ноласи... Уни ким овута олади?

Шаҳрисабз шаҳрида Завқий номидаги кўча бор. Собиржон шу ерда ўсиб улғайганди. Ота-онаси шу жойдан ҳарбийга кузатишди. Ўғилларининг олис Приморьеда, Аскольд оролида хизмат қилаётганидан фахрланиб юришди. Аммо Собиржоннинг мактублари бирин-кетин ташвишли бўла бошлади.

1989 йил 7 октябрда эса икки хизматдоши Казанцев ва Баранов уни пичоқлаб ўлдиришди, кейин қотиллик изларини беркитиш учун ўликни ҳаммом печкасида ёқишди, кулини сидириб денгизга сепиб юборишди. Собир Ҳазратқуловнинг ота-онаси ҳатто темир тобутни ҳам эмас, қолган-қутган кул солинган кичкина қутичани олдилар...

Даҳшатли, юракни зир-зир оғритадиган воқеа! Эҳтимол, кимдир буни «типик воқеа эмас, ундан ҳамма қисмлар ҳақида хулоса чиқариш керак эмас», деб айтар. Аммо сизнинг «хулосан»гиз кимга таскин беради?

Тўғри, ажалдан ҳеч ким қочиб қутулолган эмас. Лекин ўзбек йигитини туфук музлайдиган тайгага олиб бориб ўрмон кестириш мамлакат мудофааси учун фойдалими? Қорақум саҳросига олиб келинган, офтоб уриб ўлган сибирлик рус йигитининг онасига уни 45 даражали иссиқда, олисда хизмат қилдиришнинг қандай стратегик аҳамияти борлигини тушунтира оламизми?

Кимдир мени армия кераклигига ишонтирар, лекин ҳеч ким мени ўз аскарлари соғлиғини, ҳаётини асрай олмайдиган армия кераклигига ишонтиролмайди. Бундай армия керак эмас. Менинг қўлимда шундай рўйхат борки, ундаги ҳар бир исмни йиғламай ўқиб бўлмайди. Тошкентлик Шуҳрат Яҳёев калтакдан боши ёрилиб ўлган, ургутлик Ҳусниддин исмли йигит пичоқланган. Қозоқ йигитлари — Нурлибек Усмонов ва денгизчи Нуржон Жасанбоев ўзини осиб қўйган. Қорақалпоқ Жўлимбек Тўраниёзов ва қирғиз Ҳотамжон Жўраевни отиб ўлдиришган... Энг даҳшатлиси — бу «қора рўйхат»га яна ҳар куни кимдир қўшилмоқда.

Кўпинча бу рўйхатга гўёки, ўзимиз билиб-билмай ўлимга маҳкум қилган йигитлар ҳам қўшилмоқда. Улар бронхиал астма, юрак сиқиш, менингит, сариқ касалидан ўлганлар. (Айниқса, сариқ касали бизда кўп тарқалганда). Хўш, ахир бундай касалликлар билан оғриган йигитларни ким хизматга жўнатди? Ҳарбий комиссариатлардаги тиббий текширув комиссиялар нима қилишяпти ўзи? Ахир, биз айрим оқ кийимли шифокорлар пул эвазига соғлом йигитни касалга чиқариб, унинг ўрнига касал йигитни жўнатганини биламиз. Кўпчилик ҳам билмаса керак. Афғонистонга асосан ишчи-деҳқонларнинг фарзандлари борди, холос. Хўш, у ёққа жўнатмагани учун ҳарбий комиссариат ходимлари «ҳақ» олмаган деб ўйлайсизми?

Агар қайдадир «норасмийлар» ҳарбийда ўлган аскар туфайли митинг ўтказса, уларни «бошқалар қайғусидан ўз тор сиёсий мақсадларида фойдаланаётганлик»да айблашга шошилманг, чунки бу билан сиз ҳам «бошқалар қайғусидан ўз тор сиёсий мақсадингиз йўлида», — норасмийларни ёмонлашда фойдаланаётган бўласиз. Ўйлайманки, армияда тартиб ўрнатишни талаб қилаётганлар ҳақ. Ҳар бир она ўз фарзандини бехавотир хизматга оқ йўл тилаб кузатсин, уйда кўнгли тинч ўтира олсин. Агар фарзандларимиздан кимдир Ватан учун ҳалок бўлса, ундан бутун халқ фахрлансин. Ахир ҳарбий кийим кийган кишининг бош маслаги—Ватанни ҳимоя қилишдир. У бегуноҳ қурбон бўлмасин, «200-ЮК» бўлиб темир тобути елкага, қайғуси қалбга тушмасин...

Карим БАҲРИЕВ,
Ўзбекистон ССР халқ депутати,
«Комсомольская правда», 1990 йил, 1 август.

Она тилимиз—бебаҳо бойлигимиз

Унутилаётган соҳа

Мен педагог — дефектологман, болалар боғчасида логопед бўлиб ишлайман.

Боғчамизда фақат маҳаллий миллат болалари тарбияланади. Лекин барча режа ва ҳужжатларни рус тилида ёзишга мажбурмиз. Бунинг боиси дефектология соҳасида ўзбек тилида ёзилган бирорта қўлланма — ҳаракатнома, дастур, режа, кўргазмали қуроллар йўқ. Она тилимизга давлат тили мақоми берилди, лекин бизнинг соҳада бу сезилмаяпти.

Маълумки, жумҳуриятимизда оналар ва болалар касаллиги жуда юқори. Ҳомиладор онанинг қони кам бўлса, юқумли касалликлар билан оғриса, оғир меҳнат қилса, тўйимли озиқланмаса, табиийки нимжон бола туғилади. Бундай болаларнинг ақлий ривожланиши ҳам издан чиқади. Балки шунинг учун ҳам жумҳуриятимизда ақлан заиф болалар талайдир! Бу жуда ачинарли ҳол, балки қайта қуришнинг шабадаси бундайларга ҳам тегиб қолар.

Тошкент шаҳримизда ақли заиф болалар учун мўлжалланган махсус болалар боғчаси, мактаб ва интернатлар, ногиронлар уйи ва диспансер касалхоналар мавжуд. Энг ачинарлиси, мазкур муассасалардаги логопед — педагогларнинг ўзбек тилини билмаслигидир. Ўзингиз ўйлаб кўринг, боланинг ақли заиф ёки руҳий ривожланиши суст бўлсаю, биз унга ўз она тили ўрнига иккинчи тилни ўргатсак. Мен миллатчи эмасман, соғлом болаларимиз рус тилини, чет тилларини ўргансин. Бироқ ҳаммасининг чек-чегараси бор. Нуқсонли болаларни саралаш, яъни тиббий-педагогик комиссияда ҳам ўзбек тилини мукаммал биладиган мутахассислар камдан-кам иштирок этишади. Ўзбек оилаларида тарбия топган болалар қамсуқум, уятчан бўлиши сир эмас. Улар нотаниш одамларнинг саволларига ҳамиша ҳам атрофлича тўлиқ жавоб беравермайдилар. Шунда айтилган бир оғиз сўз ҳамда ҳужжатга битилган бир жумла, боланинг бутун ҳаётига муҳр бўлиб босилади. Ҳамма бола ҳам зеҳнли, иқтидорли бўлавермайди-ку. Аксари ҳолларда индамас, камсуқум болалар оммавий мактабга нолойиқ деб топилиб, ёрдамчи мактабларга юборилади ва нуқсонли болалар ичида тарбияланади. Агар шу саралаш комиссияларида ўзбек болалари учун ўз она тилини чуқур биладиган мутахассислар қатнашишса мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Нуқсонли болалар таълим-тарбиясида эса кўргазмали материалларнинг ўрни беқиёс. Чунки уларнинг мавҳум тасаввури бўлмайди, уларга аниқ расмларни кўрсатиб, нарсанинг ранги, шакли, тузилишини аниқ кўрсатишимиз керак. Кўпинча бундай болалар дальтоник, яъни рангларни яхши ажрата олмайдилар, шунинг учун дарсликлар, кўргазмалар очиқ рангда, аниқ кўрсатилиши керак.

Яна бир масала. Мактабгача тарбия муассасалари учун ўзбек тилида бирорта рўзнома ёки жарида йўқ. «Дошкольное воспитание» номли жарида Москвадан чиқади. Бу жаридада жуда яхши материаллар берилади. Лекин ҳамма тарбиячилар ҳам рус тилини мукаммал билишмайдику. Ахир бизнинг жумҳуриятимиз болалар сонининг кўплиги жиҳатидан юқори ўринларни эгаллайди. Ҳозирги кунда болалар уйларига, нуқсонли болаларга давлат томонидан маблағ ажратилмоқда. Демоқчиманки, маблағ бор. Институтларда таълим олаётган дефектология куллиётларининг талабалари учун ҳам жуда қийин. Бу эса, биз хоҳлаймизми, йўқми, олий ўқув юртини тамомлаб, ишга келаётганларнинг билим савиясига салбий таъсир ўтказади. Поликлиникалардаги логопедларнинг аксарияти ҳам ўзбек тилини билишмайди. Шу ва шунга ўхшаш юқоридаги муаммолар қачон ечимини топаркин!

Р. АҲМАДЖОНОВА,
Тошкент.

Хотира

ИНСОНИЙ БУРЧ

Улуғ Ватан урушининг тугаганига мана 45 йилдан ошди. Ўтган қирқ беш йил ичида талай савоб ишларни амалга оширдик. Қаҳрамонлар хотирасига ёдгорликлар ўрнатдик, том-том китоблар битдик. Ҳатто ҳеч кутилмаган ишлар ҳам содир бўлди. Урушнинг қанча гувоҳлари бегуноҳ айбланди, қанчаси бу дунёдан ўша машъум кунларнинг тирик шоҳиди бўлганини кимларгадир, қайсидир бир идораларга исботлаб беролмай армон билан кўз юмдилар.

Ўша даҳшатли уруш йиллари минг-минглаб ўзбекистонликлар хонадонига ҳам «бедарак йўқолди» деган совуқ хабарлар ҳар куни келиб турган. Аммо баъзи бирларига эса шу бир парча қоғоз ҳам раво кўрилмаган.

Уруш ҳақида ҳеч қачон қувонч ёки фахрланиб гапирилмайди.Қурбонлар эвазига бу талотумларда зафарлар қучилган. Шаҳидлар ҳисоби аниқ олинмаган. Бугунги кунда уруш қатнашчилари орамизда кун сайин камайиб бораяпти. Янги авлодлар дунёга келди. Лекин Русия, Белоруссия, Украина ўрмонларида, чет элларда ҳисоби ҳалигача номаълум бўлган элдошларимизнинг қабрлари қолиб кетди. Уларни излаб топиш, бир умр ўз жигаргўшаларини кутиб яшаётганлар қалбига таскин бериш биз тирикларнинг муқаддас бурчимиздир.

Бизнинг жумҳуриятимизда ҳам анчадан бери фаолият кўрсатаётган «Прометей» қидирув клуби аъзолари бу хайрли ишга бош қўшиш ниятида анчагина ишларни амалга оширмоқдалар. Бизлар мамлакатимиздаги барча клублар билан мунтазам алоқада бўлиб турибмиз. 1989 йили илк марта Новгород вилоятининг Мясной Бор қишлоғида қидирув ташкилотлари йиғилишиб, Волхов ўрмонларида ҳалок бўлган жангчиларимизнинг жасадларини аниқлаш режаларини белгилаб олдилар. Худди шу ерларда 1942 йилнинг бошида Ленинград қамалини ёриб ўтмоқчи бўлган Иккинчи зарбдор армия қўшинлари душманлар қуршовида қолиб деярли нобуд бўлган. Бу армия ҳақида тарихда кўп ўқиганмиз. Уларнинг қўмондони генерал Власовнинг немисларга таслим бўлганлиги ҳамда бутун аскарлари ҳам унинг изидан кетишгани ҳақида миш-мишлар ҳалигача машҳур. Балки бу миш-мишларда жон бордир. Лекин биргина генерал таслим бўлгани билан бутун армия унинг ортидан эргашиб кетмаган-ку? Улар бор куч-қувватлари тугагунга қадар курашганлар. Лекин кучлар нисбати тенг бўлмаган. Енгилишган. Уларнинг жасадлари эса Волхов ботқоқликларида қолиб кетган. Фақат 60-йилларга келибгина бу «сир»лар очила бошланди. Ўтган йили ана шу ўрмонлардан 3 минг 199 нафар совет аскарининг жасадлари топилиб, дафн этилди.

Бу йил эса Смоленск вилоятида ана шундай қидирув ишлари олиб борилиши кўзда тутилган эди. Вилоятдаги учта ноҳияда (Гагарин, Сичев ва Вязьма) мингдан ортиқ қидирув отрядлари аъзолари ўн беш кун ишладилар. Шароит ниҳоятда оғир эди. Лекин ҳар қандай қийинчилик бўлса ҳам чидадик. Ўрмонзорларда қазиш ишлари олиб бориш хавфли. Шунинг учун бизлар биринчи навбатда махсус миналар излайдиган ускуналардан фойдаландик. Жуда кўплаб миналар, гранаталар, снаряд парчалари топилди. Бизга Туркистон, Москва ҳарбий мавзелар раҳбарлари яқиндан ёрдам беришди.

Ҳаммаси бўлиб бир минг 138 нафар жангчининг жасадларини қидириб топдик. Афсуски, улар орасидан 36 тасинингина номлари аниқланди, холос. Ахир қирқ йилдан кўпроқ вақт ўтган бўлса. Уруш йиллари жангчиларимиз томонидан қазилган окоплар, хандақлар бугунги кунда ботқоқликка айланиб кетган. Умуман ҳисоблаганда учта лагер аъзолари жами бўлиб 4 мингга яқин кишининг суякларини топдилар.

Энди икки оғиз қўшма отрядимиз аъзолари ҳақида: Тошкентдаги «Прометей» ҳамда Навоийдаги «Ёш гвардия» қидирув клублари анчадан бери ҳамкорлик қилиб келишади. Бизнинг клубларга жумҳуриятимизда яшаётган одамлардан кўплаб мактублар, сўровлар келиб турибди. Биз уларни бирма-бир ўқиб чиқамиз. Ўз яқинларининг ўлик-тиригидан ҳамон бехабар юрган кишиларга қўлимиздан келгунча ёрдам бериш ниятида сафарларимиз давомида бу сўровлар асосида жойлардаги ўз ҳамклубларимизга мурожаат қиламиз. Улар тўплаётган материалларда аниқланган ўзбекистонлик жангчиларнинг номларини ёзиб оламиз. Фахриддин Муҳаммаджонов, Ғуломиддин Тилавов, Саидраҳим Аъзамов, Шокиржон Самиғов, Виталий Колганов, Тоҳир Нигматуллин, Евгений Онишенко сингари йигитлар қўшма қидирув отряди синовларидан муваффақиятли ўтдилар.

Бугунги кунда биргина «Прометей» клубининг ҳисоб қоғозида тўрт мингдан ортиқроқ ҳамюртларимизнинг номлари қайд қилинган. Марҳумлардан беш юзга яқинининг оилалари аниқланди. Бу йил яна учта ана шундай қидирув экспедицияси уюштириш ниятидамиз. Бу галги сафаримиз Курск ёйи бўйича бўлади. Бу ерда ҳам минг-минглаб совет аскарлари ўз жонларини қурбон қилиб, урушда туб бурилиш босқичини бошлаб беришда ўз ҳиссаларини қўшганлар.

Бизнинг ҳам ўзимизга яраша муаммоларимиз борки, айтмасак бўлмас. Сафарларимиз харажатлари жумҳурият Комсомоли Марказий Қўмитаси ҳисобидан бўлади. Лекин комсомолнинг ҳали қўли калталиги билиниб қолаяпти. Бошқа шаҳарларда фаолият кўрсатаётган бундай клубларга жуда кўп маҳаллий ташкилотлар, кенг жамоатчилик яқиндан ёрдам бераяпти. Бизга эса...

Аъзоларимизда умуман формалар йўқ. Кўчма палаткалар ҳам деярли йўқ ҳисоби. Одамларимиз сони ҳали кам. Бор-йўғи ўн киши. Лекин барча қийинчиликларни енгиб бўлсада, ишлаяпмиз. Бизнинг бугунги ёруғ кунларимиз учун жон олиб, жон берган жигарбандларимиз, ота-боболаримиз хотираси ҳаққи ҳурмати бундай савоб ишга ҳамма бирдек ҳисса қўшиши керак.

Биз энди муштарийларимизга ўз манзилгоҳларимизни ҳам эслатиб ўтамиз. «Прометей» клуби: Тошкент шаҳри-47, Хоразм кўчаси, 22-уй, Ўзбекистон ССР тарих ва маданият ёдгорликларини сақлаш Жамияти Тошкент вилояти кенгаши. Телефони 32-11-52.

«Ёш гвардия» клуби: Навоий шаҳри, 11-ўрта мактаб биноси, телефонлар: 3-97-10, 4-89-71.

Агар бизнинг қўшма қидирув отрядимиз ишларида иштирок этишни хоҳласангиз юқоридаги манзилгоҳларга мурожаат қилинг.

Зарифа ЭШМИРЗАЕВА,
Жумҳурият қўшма қидирув отряди бошлиғи, «Прометей» клубининг раҳбари.

Сайдаҳмад ТЎХТАМИШЕВ,
Жумҳурият қўшма қидирув отряди комиссари, «Ёш гвардия» ҳарбий-ватанпарварлик клуби бошлиғи.

***

СУРАТЛАРДА: Қўшма қидирув отряди аъзолари (чапда). Улуғ Ватан урушининг қонли жанггоҳларидан қолган хотиралар (пастда).

Виждон эркинлиги—олий қадриятимиз

ИНСОФ ВА ДИЁНАТ ҲАМРОҲ БЎЛСИН

МАНА ҚОҒОЗДАГИ етмиш йиллик виждон эркинлиги, эътиқод эркинлиги деган тушунчалар, қайта қуриш, ошкоралик сабаб бўлиб ҳаётга тадбиқ этила бошланди. Кишиларга ўзи истаган йўлни танлаш ҳуқуқи берилди. Худди шундай, диндорларга ҳам қайси дин ёки қайси мазҳаб сиғинувчиси эканлигига қарамасдан, ўз дини, мазҳаби равнақи йўлида курашиш ҳуқуқи тегди. Бизнинг жумҳуриятимизда ҳам масжидлар қайта очилиб Қуръони Карим, Ҳадиси Шарифдек бугунги кунимизга қадар қораланиб келинган табаррук китобларимиз таржима-ю тафсир қилиниб, Ислом дини нима эканлигини ҳикоя қилувчи мақола-ю мусоҳабалар рўзнома-ю жаридалар саҳифаларидан жой ола бошлади.

Мухбиримиз Андижон вилоятида бўлиб, Андижон Масжиди Жомеъсининг имоми Абдували Мирзаев билан мусоҳаба юритди. Қуйида ана шу мусоҳабани сиз азиз муштарийлар ҳукмига ҳавола этамиз.

— Домла, сўзимнинг аввалида сизни ва диёримиздаги барча мўмин-мусулмонларни бугунги ёруғ кунлар билан қутлашга ижозат берсангиз. Келинг, мусоҳабани озгина қалтисроқ ердан бошлайлик. Эшитишимизга қараганда, Қуръони Каримда Оллоҳнинг сўзларини сотмаслик тўғрисида оят бор экан. Шунга қарамасдан кейинги пайтларда баъзи одамлар динни ниқоб қилиб бойлик орттириш йўлига кириб кетдилар. Сиз ислом динини тирикчилик манбаи қилиб олган кишиларга нисбатан қандай қарайсиз!

— Бисмиллахир рохманир-раҳим. Аввало савол нотўғри берилди. Қуръони Каримни ўқиган, унинг маъносини тушуниб етган киши саволни бу йўсинда қўймас эди. Албатта, бу сиз ёшлар билан ислом дини ўртасига тикланган «девор»нинг меваси. Исломга эътиқодли ҳар бир мўмин мусулмон «Оллоҳнинг сўзларини сотиш бизнинг динимизга ёт», деб жавоб бериши муқаррар. Қуръони Каримда шундай бир оят бор, «Астаизубиллоҳ валаташтару би оятий саманан қолила». Бунинг маъноси: «Менинг оятларимни озгина пулга сотманглар», демакдир. Озгина пул дегани эса, Қуръоннинг бир оятига бутун дунёдаги бойликларни тўплаб берсанг ҳам, уни олдида арзимас бир чақа ҳисобланишига ишора. Юқорида сиз тилга олган «динни касбга айлантириб олган» баъзи шахслар Имом Бухорийнинг Ҳадисларида (Жоъме-ю Сахиҳда) келтирилган, «Саҳобалардан баъзилари бир вилоятга борганларида, бир бемор кишига шифо тилаб «Сурайи фотиҳа»ни ўқиб, бемор шифо топгач бир қўй олганлиги» ҳақидаги ривоятни ўзларига ҳужжат қилиб келтирадилар. Бу ривоят Қуръони Каримни ўқиб пул олишликка рухсат бермайди. Саҳобалар «Сурайи фотиҳа»ни ўқиб, бемор шифо топгандан кейингина қўйни олишган. Бу беморнинг дардига шифо бера олсанг шундан сўнггина бирор нарса олишга ижозат берилганини кўрсатади. Яна ўз умрларини ислом динини тарғибот қилишга, ислом илмини ўргатишга бағишлаган кишиларга ўз эҳтиёжлари даражасида маош олишга рухсат берилган. Бунга ҳам илк ислом уламолари рухсат беришмаганди, кейинги уламолар ислом таълимоти тўхтаб қолмаслиги учун ана шундай фатво берганлар.

— Ислом динининг халқ орасида озми-кўпми обрўсизланишига даҳрий (атеист)лар олиб борган тарғибот-ташвиқотлар кўпроқ таъсир қилдими! Ёки...

— Исломнинг халқ орасида қадрсизланишига даҳрий (атеист)лар олиб борган, ҳеч қандай қонунларга сиғмайдиган, қўпол курашларидан ҳам кўпроқ, динни дўкон қилиб олган шахслар сабаб бўлдилар. Агар ислом Қуръони Карим ва Ҳадиси Шарифда айтилганидек, пок сақланганда эди, даҳрийлар олиб борган ташвиқотлар ҳеч бир мева бермаган бўларди. Айнан динни тирикчилик воситасига айлантириб олган шахслар, даҳрийларнинг қўлидаги, исломга қарши йўналтирилган энг кучли қурол бўлди ва улар бу қуролдан жуда усталик билан фойдаландилар.

— Яна бир савол туғилди. Мана сиз Андижон Масжиди Жомеъсининг имомисиз. Ҳозир имомларга маош ажратилганига қандай қарайсиз!

— Бу саволга муфассалроқ тўхталмоқ жоиз. Агар имомлар ўз умрларини халқни ислом билан чуқурроқ таништиришга бағишласалар, кейинги уламоларнинг рухсатлари билан маош олишга ҳақли, деб ҳисоблайман. Лекин жанозаларда, никоҳларда ва шу каби бошқа маъракаларда пул олишлари нотўғри. Мана жанозани олиб кўрайлик, хонадонда бирор киши вафот қилса, жаноза ўқишлик майитнинг акаси, укаси, ўғли ёки бирор қариндош-уруғининг ҳаққи. Ахир бир хонадон жигаргўшасидан айрилиб, алами олти бўлиб куйиб ўтирса-ю, яна ўша хонадондан бирор нарса таъма қилишлик инсофсизлик эмасми?! Ислом эса фақат инсофга чақиради.

— Домла гап келиб қолганда айтиб ўтсангиз. Мана Рамазон ойларида ифтор қилинса, марҳумлар руҳига бағишлаб Хатми Қуръон ўқитилади. Ана шундай вақтларда пул олишликчи!

— Қуръон ўқиб пул олишлик шариатда ман қилинган. Ҳали юқорида айтиб ўтганимдек, фақатгина устозлик қилган ва бемор дардига шифо бера олган кишигина ҳақ олиш ҳуқуқига эга бўлади.

— Ўзингиз имомлик қилганингиз учун ҳақ оласизми!

— Йўқ.

— Унда рўзғор тебратиш деганларидай...

— Томорқада деҳқончилик қиламан...

— Мавзуга қайтсак. Мана ўзингиз кўриб турибсиз. Бизнинг чекимизга жуда мураккаб даврда яшаш тушди. Ҳали бир муаммога чек қўймасимиздан туриб, иккинчиси пайдо бўлади. Давр муаммоларини бартараф этишда Ислом қандай йўл кўрсатади!

—Мантиққа мурожаат қиладиган бўлсак, янги бир тузум ёки низом ҳаётга татбиқ этилар экан, бу ҳам муаммолар, англашилмовчиликлар пайдо бўлиши табиий ҳол. Пайдо бўлган муаммо ёки англашилмовчиликка чек қўйиш ҳам, ўша тузум ёки низомнинг зиммасига тушади. Лекин ислом эътиқодидаги кишилар [illegible]батли бўлдилар ва бу саволингизга шундай жавоб бердилар. Кишиларга бир-бирларига нисбатан меҳр-муҳаббат, оға-инилик, қон-қардошлик, инсофу-диёнат туйғуларини уйғотмоқ лозим бўлади, токи улар бир-бирларига бир қатра бўлса-да, ёмонлик соғинмасинлар!

Исломда бирор кишига ёмонлик соғиниш Гуноҳ, яхшилик тилаш, ёрдам бериш Савоб дейилади. Бу икки тушунчага чуқур эътибор билан қаралгани сабабли ҳам улар инсонлар орасида улкан моҳият касб этади. Шунинг учун ҳам ислом эътиқодидаги кишилар ҳар қандай муаммони, ҳамиша холисанлиллоҳ туриб, адолатли ҳал қилиш тарафдоридирлар.

— Ёшлар тарбиясига ислом динида қандай қаралади!

— Исломда ёшлар тарбиясига ниҳоятда катта эътибор билан қаралади. Ислом эътиқодидаги ҳар бир мўмин-мусулмон фарзанд тарбиясини ўзининг муқаддас бурчи деб билади. Фарзандига ёмон тарбия берган ёки унинг тарбиясига бефарқ қараган ҳар бир мўмин, бунинг учун охиратда жавоб беради. Исломда «Дият» яъни «тўлов» деган бир тушунча бор. Бу тушунчанинг маъноси шундайки, агар бирор киши қасддан жиноят қилса, ундан қасос олинади. Яъни унга нисбатан ҳам ўша жиноятни қўллаган усул қўлланади. Агар билмасдан, хато орқасидан жиноят қилиб қўйса, катта миқдорда тўлов (жарима) тўлайди. Бу тўловнинг миқдори кишининг оиласидан, ота-онасидан, қариндошларидан ундирилади. Агар улар белгиланган миқдорни тўлиқ бера олмасалар маҳалласидан, қишлоғидан, ноҳиясидан, вилоятидан ва шу тариқа бутун мамлакат аҳолисидан бўлса ҳам ундириб олинади. Бу билан ислом теваракатрофдагиларни ҳам, ўша жиноятчининг жиноят қилишига йўл қўйиб бергани, унга вақтида тўғри таълим-тарбия берилмагани учун жазолайди. Ана шундан кейин ҳар бир инсон атрофига зийраклик билан қарашни ўрганади. Бировнинг хатоси, ўзининг ҳам хатоси эканини ҳис қилади. Бирор киши озгина хатоликка бўлсин йўл қўйса унга дакки бериб тўғри йўлга солиб қўяди. Шуни унутмаслик керакки, ҳеч ким жиноятчи бўлиб туғилмайди. Уни атроф-муҳит, жамиятнинг нобоплиги жиноятчи қилиб тарбиялайди.

Қуръони Каримда «Астаизубиллоҳ валатақтулу анфусакум» деган оят бор. Бу оятнинг мазмуни «Ўзларингни қатл қилманглар» демакдир. Буни қарангки, Ислом мўминларни, бир жамиятда яшаб турган кишиларни бир-бирларига тажовуз қўлини узатишларини, ўз-ўзига тажовуз қўлини узатиш, яъни ўз-ўзини қатл қилиш, деб таълим беради. Бировга ёмонлик қилишни ўзига ёмонлик қилиш, деб баҳолайди. Яна Қуръони Каримда «Ўз молларингни ноҳақлик билан емангалар» деган оят бор. Бунда бировнинг ҳақини ноҳақ ейиш, ўз ҳақингни ноҳақ ейишлик билан баробардир деган таълимот бор. Ушбу таълимотларнинг диққатга сазовор ери шундаки, халқлар ўртасидаги молнинг ноҳақ ейилиши биринчидан жамият учун зарар бўлса, иккинчидан ўзларинг, ўз авлодларинг учун зарар, деб уқтирилади. Бу Ислом дини нафақат ёшлар, балки, бутун инсоният тарбиясига нақадар эътибор беришлигини кўрсатади.

— Ёшлар тарбияси ҳақида гап кетган бир пайтда, бугун ҳаммамизни қийнаб турган ажралиш, қизу-йигитларимизнинг ёмон йўлларга кириб кетиши, ота-оналари тирик болалар сонини етимхоналарда кундан кунга ўсиб бораётгани ҳақида гапириб ўтмаса бўлмайди. Исломда Никоҳ ва Талоқ масалаларига қандай қаралиши ҳақида ҳам тўхталиб ўтсангиз!

— Ҳадиси Шарифда «Никоҳ менинг йўлимдир» дейдилар пайғамбаримиз. «Ким менинг бу йўлимдан бош тортса у мени умматим эмас». У киши никоҳга ана шундай катта ҳурмат билан қараганлар. Яна бир ҳадисларида шундай деганлар, «Мен қиёмат куни умматларимнинг кўплиги билан фахрланаман». Кўпайишнинг ягона йўли қилиб эса, никоҳ воситасида шаръий қовушишни кўрсатиб кетганлар.

Исломда никоҳга шундай эътибор билан қаралганки, «Ким турмуш қилса, хоҳ аёл, хоҳ эркак, ярим имонини қўлга киритади, энди қолган ярмини оила ҳудудларига риоя қилиш, худони тан олиш билан ишлайди ва имони баркамол бўлади», деб ўгит қилинган. Яна Қуръони Каримнинг кўплаб оятларида оила ҳудудлари, эр билан хотин ўртасидаги муносабатлар, бир-бирлари олдидаги бурчлари ҳақида ҳикоя қилинган...

Энди талоқ масаласига келсак. Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом талоқ ҳақида шундай деганлар. «Талоқ ҳалол, рухсат (баъзи бир шароитларни ҳисобга олган ҳолда) лекин оллоҳ энг ёмон кўрган ҳалоллар жумласидандир». Мана бу Исломнинг талоққа бўлган муносабати.

Хўш, талоққа қандай ҳолларда рухсат берилади: фарзандсизлик ёки бирор оғир хасталик каби сабаблар бўлиб, икки тараф бир-биридан азият чекиб юрган бўлса, бу кишилар учун талоқ ҳалол. Лекин талоқни бугунгидек ўйин қилишлик учун шариатда рухсат йўқ. Ҳар қандай касалликни олдини олиш осонроқ кечади. Иллат ҳам ўзига яраша касаллик. Энди бу иллатнинг олдини олиш учун ўғил қизларимизга ислом динида Никоҳнинг нақадар улуғлиги, Талоқнинг нақадар ёмонлиги ҳақида ёшликларидан тарбия бериб бормоқлик жоиз. Ана шундай тарбия босқичини босиб ўтган ҳар қандай йигит ёки қиз оила қуриш, ажралиш ўйин эмаслигини дил-дилидан ҳис қилади ва бу ёмон иллат илдизига болта урилади.

Ўз болаларини етимхоналарга ёки ҳар хил кўздан пана жойга ташлаб кетаётган оналар мутлоқ Исломдан бегона аёллардир. Улар дин-ку дин, ҳаттоки ўзларининг энг муқаддас бурчлари саналмиш оналикни ҳам инкор қилишади. Уларнинг дилларида ҳеч нарса йўқ бўлганлиги учун ҳам ҳар хил ноҳалол йўлларга киришган, ўзлари билмаганлари ҳолда инсонликнинг энг сўнгги чегарасидан ҳам чиқиб кетишган.

Ривоят қилишларича, бизга мусулмон дини кириб келгунга қадар қиз болаларга паст назар билан қаралган. Оналар тўлғоқ маҳали бир чуқур кавлаб ўшанинг устида ўтирган, агар дунёга келган норасида ўғил бўлса олинган, қиз бўлса устига тупроқ тортиб кетилаверган. Чунки қиз бола туғилса аёл турмуш ўртоғидан дашном эшитган. Агар у қизни уйига опкеладиган бўлса ҳам, бир неча йил ўтганидан сўнг отасига кийинтириб берган ва отаси ўз қизини тоғнинг бирор чўққисидан ташлаб юборган. Қуръони Каримда қиёмат даҳшатлари зикр қилинаётган бир пайтда, кўмилган норасида қизларнинг ҳам сўралиши айтиб ўтилади. Ва бу бутун оламни остин-устун қилишдек гуноҳ билан тенг, деб таъкидланади.

— Домла, мусоҳабамизнинг сўнггида яна бир қалтисроқ савол бермоқчиман. Мен бугунгача бир неча масжидларда бўлганман, ҳар хил маъракаларда қатнашишга тўғри келган. Лекин ҳамма ерда номозхонлар бир-бирларига ўхшаш кийинишар, бошларида салла ёки дўппилари бўларди. Бугун бу ерда кўрганларим эса, ҳар ким ҳар хил кийинган, баъзилар соч қўйган, бошяланг номоз ўқишаяпти, сиз буни қандай изоҳлайсиз!

— Яхши зеҳн солибсиз. Шуни унутмангки, кишиларнинг ташқи кўриниши, яъни кийинишлари диндан кўра кўпроқ миллийликка, урф-одатга, иқлим шароитига боғлиқ бўлган нарсадир. Аврот қисми (уят жойлари) ёпилганидан кейин, қандай кийиниш кишининг ўзига ва фаслга боғлиқ бўлади. Тўғри, салла чопонда намоз ўқишнинг афзаллигига шак-шубҳа йўқ. Бироқ бош кийимсиз номоз ўқиш ҳам бирор ерда тақиқланмаган. Ташқи кўринишнинг номоз Оллоҳ даргоҳида қабул бўлиш ёки бўлмаслигига ҳеч қандай алоқаси йўқ.

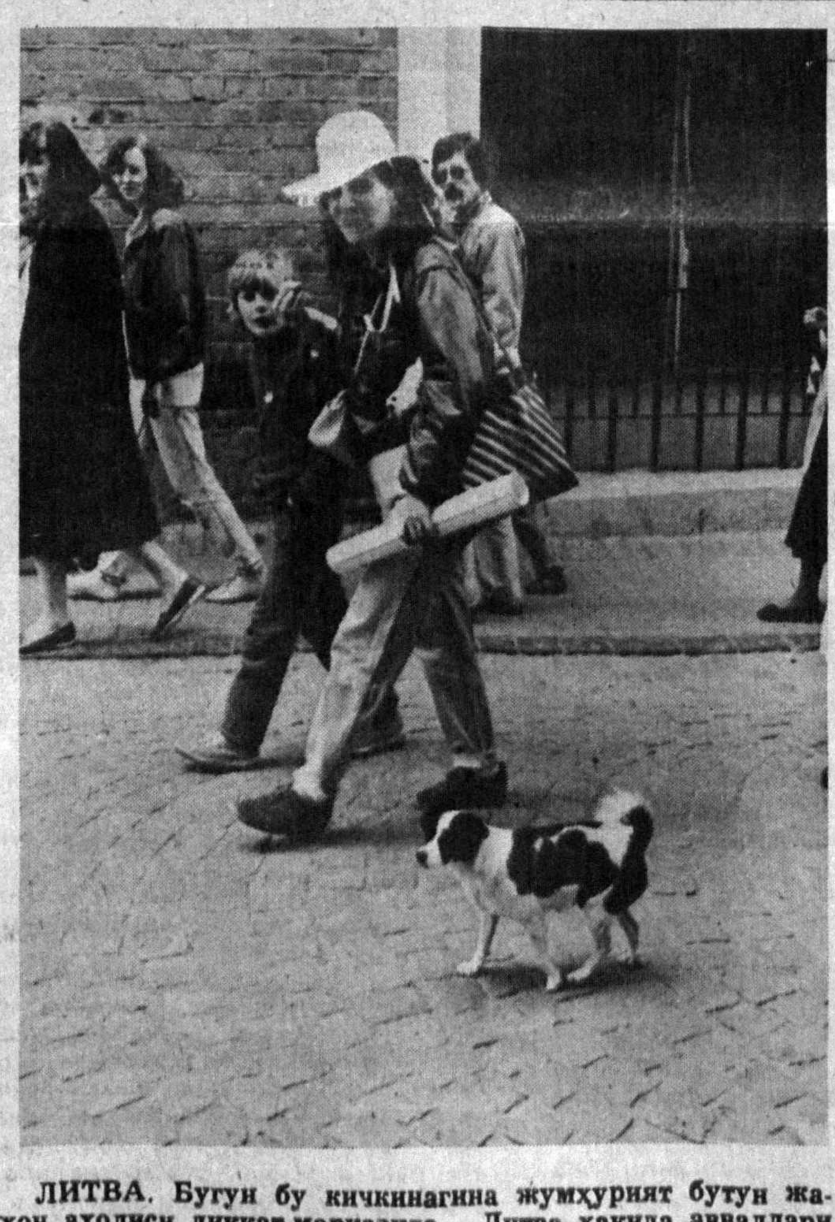
Энди сизнинг назарингиздан четда қолган яна бир одатимиз бор-ки, бу ҳам муштарийларингизни қизиқтирса керак, деб ўйлайман. Бизнинг масжидимизга ҳар жума кунлари муслима (аёл)лар ҳам келишади. Ўзлари учун очилган бошқа эшикдан кириб маърузаларимизни тинглаб, ибодатларини қилиб кетишади. Шарияти Исломияда пайғамбаримиз ўз Ҳадиси Шарифларида айтиб кетганлар. «Оллоҳнинг аёл бандаларини Оллоҳнинг масжидидан қайтарманглар», деб. Шунга асосан биз муслималарни масжидга келишликка тарғиб ҳам қилмаймиз, келганларини қайтармаймиз ҳам. Чунки пайғамбаримиз даврларида ҳам аёллар жамоатда иштирок этганлар. Албатта, масжидга келувчи муслималардан Ислом одобларига тўла амал қилиш талаб этилади.

— Мазмунли суҳбатингиз учун ташаккур, домла. Агар ёшлар рўзномасининг муштарийларига тилакларингиз бўлса!

— Менинг тилагим нафақат рўзномангиз муштарийларига, балки бутун халқимизга битта. У ҳам бўлса, Оллоҳ сизларга иймон-эътиқод, инсоф-диёнат ва Қуръони Карим аҳлоқларини ҳамроҳ қилсин.

Мусоҳабани Ислом ҲАМРО қоғозга туширди.

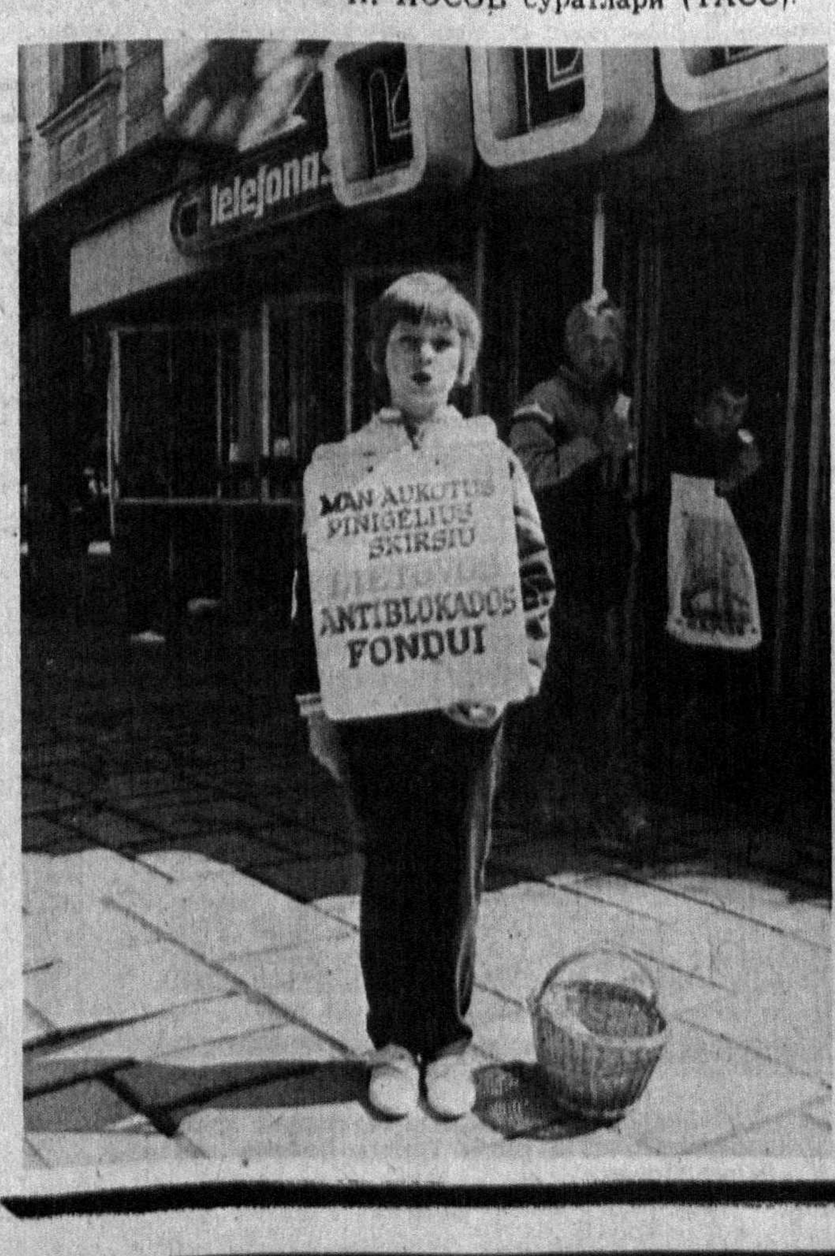
Хорижлан хабарлар

ЛИТВА. Бугун бу кичкинагина жумҳурият бутун жаҳон аҳолиси диққат-марказида. Литва ҳақида авваллари бугунгидек гапирилмасди. Бугун эса... Вақт ўзгараяпти. Одамлар ўзгараяпти... Болалар эҳтиросли даврда ўсиб улғаяптилар. Инсоният азал-азалдан тинчликни истайди ва бу истак ғалаба қилишига комил ишонч билан яшайди.

Суратларда: (юқоридаги сурат) сайёҳлар Вильнюс кўчаларини сайр этишмоқда. (Пастдаги сурат) Сиз кўриб турган бу йигитча литвалик шоирларнинг шеърларини ўқиб, иқтисодий «қамал»га қарши фондга пул тўпламоқда. У бугунгача 1619 сўм йиғди.

П. НОСОВ суратлари (ТАСС).

Чет эл ёшлари ҳаётидан

◆ **ТЕҲРОН.** Эрон шимолидаги Гилон ва Зенжон вилоятларининг 200 мингдан зиёд ўқувчиси синфхоналардан маҳрум бўлди. Бу хоналар мазкур ноҳияларда 21 июнь куни рўй берган зилзила натижасида жиддий шикастланди. Расмий маълумотларга кўра, қарийб икки мингта ана шундай мактаб бор.

Мазкур муаммони ҳал этиш Эрон маориф вазирлиги вакилларида муайян ташвиш уйғотмоқда: чунки икки ойдан кейин мамлакатда янги ўқув йили бошланади ва ўқувчиларни синф хоналари билан таъминлаш вазирликнинг биринчи галдаги вазифаларидан бири бўлиб қолмоқда. Вазирлик мактабларни тиклаш, кўп ҳолларда эса янги мактаблар қуришга техник воситалар ва материаллар беришга тайёр эканлигини эълон қилди ва бу ноҳияларнинг ўқувчилари машғулотларга ўз вақтида киришишлари учун аҳолига бу ишда ёрдам беришга даъват этиб мурожаат қилди.

Маълумки, бу зилзила натижасида Эроннинг шимолий ва шимоли-ғарбий ноҳияларида 40 мингдан зиёд аҳоли ҳалок бўлди, 60 мингдан зиёд киши яраланди, ярим миллиондан кўпроқ одам бошпанасиз қолди.

◆ **ГАВАНА.** Сальвадор охранкаси талабалар намойишини ўққа тутганлигининг 15 йиллиги муносабати билан бўлиб ўтган юришда минглаб ўқувчилар, ишчилар, деҳқонлар, жамоат ташкилотларининг фаоллари қатнашдилар. Намойишчилар ўз жиноятлари учун жазоланмаган ҳарбий кийимдаги қотиллар суд қилинишини талаб этдилар.

15 йил муқаддам хавфсизлик агентлари Сан-Сальвадордаги дорилфунун ҳудудига солдатларнинг бостириб киришига қарши норозилик белгиси остида кўчаларга чиққан ўқувчиларга қарата ўт очдилар. Ўшанда 30 йигит ва қиз ўлдирилди. Биз ҳарбийларнинг бундай жиноятларини кечирмаслигимиз керак, чунки бу ўн йил давом этган гражданлар уруши даврида ҳалок бўлган 70 минг сальвадорликни унутиш бўлур эди, деди бўлиб ўтган митинг чоғида дорилфунунлар талабалари уюшмасининг раиси Карлос Кастильо.

Нотиқлар ҳукуматдан Сальвадор армияси олий офицерлар таркибини тозалашни ва ҳарбийларга ҳар қандай вазиятда жазосиз ҳаракат қилиш имкониятини берадиган қонунларни бекор қилишни талаб этдилар. Маълумки, бу мавзу Альфредо Кристиани ҳукумати билан Фарабундо Марти номли миллий озодлик фронти вакиллари ўртасида яқинда бўлиб ўтган музокаралар чоғида тилга олинган эди. Коста-Рикадаги мулоқот халқаро ташкилотлардан бирининг Сальвадордаги инсон ҳуқуқлари аҳволини текшириши тўғрисидаги шартномани имзолаш билан ниҳоясига етди. Бундай восита бир-бирига душман томонлар ўртасида ярашишга эришилгандан кейингина барпо этилиши кўзда тутилган эди. Бироқ Сальвадор жамоат ташкилотлари ва олий руҳонийлик мамлакатда инсон ҳуқуқларига риоя этилишини назорат қилиш учун БМТнинг махсус комиссиясини зудлик билан тузишни ёқлаб чиқдилар.

◆ **МОНТЕВИДЕО.** Уруғвайдаги 12 ёшдан 17 ёшгача ўсмирлар, йигит ва қизлар умумий сонидан 35 фоизи мактабларда ҳам, бошқа ўқув юртларида ҳам ўқимайди. Бу мактаб ёшидаги қарийб 100 минг уруғвайлик ҳеч қандай маълумот олмаяпти, деган гапдир.

Шу ҳақда хабар берган «Ора попула» рўзномаси шу муносабат билан бундай аҳволнинг асосий сабабларидан бири мамлакатнинг жиддий иқтисодий қийинчиликларни бошидан кечираётганлигидадир, деб таъкидлайди. Кўпгина ёш уруғвайликлар оиласига моддий ёрдам бериш учун муддатидан илгари мактабни ташлаб кетишларига тўғри келмоқда. Иқтисодий муаммолар туфайли ўқишни тўхтатиш ва бирор йўл билан пул топиш зарурати деб, таъкидлайди рўзнома, иложсиз вазиятни вужудга келтирмоқда. Маълумотсиз қолган уруғвайлик йигит ва қизлар бирор мутахассислик ва касбни эгаллаш имкониятидан амалда маҳрум бўлиб қолмоқдалар. Натижада улар энг малакасиз ва кам ҳақ тўланадиган меҳнат билан шуғулланишга мажбур бўлиб қолмоқдалар.

◆ **ҚОҲИРА.** Исроил босиб олган араб ерларидан олинаётган маълумотларга қараганда, босқинчи ҳарбийлар ўтган куни Фаластин аҳолисига қарши кенг жазо чораларини кўрганлар. МЕНА агентлигининг хабар беришича, шарқий Қуддусда, Эрихда, Иордан дарёсининг ғарбий соҳилидаги бир қанча Фаластин лагерларида ҳамда Ғазо секторининг турли ноҳияларида норозилик чиқишларини бостиришга махсус ҳарбий бўлинмалар ташланган. Исроиллик аскарлар қурол, кўздан ёш оқизадиган гранаталарни ишга солдилар. 30 дан зиёд фаластинлик ярадор бўлди ва оғир даражада заҳарланди. Кенг миқёсли қуршовлар ва тинтувлар ўтказилмоқда, бир неча ўн фаластинлик, асосан ёшлар қамоққа олинди. Бир қанча Фаластин лагерларини ҳарбийлар ўраб олишган, у жойларда комендантлик соати жорий этилган. Шарқий Қуддусда кескин аҳвол сақланиб турибди, у ерда қуролланган сионист экстремистлари мусулмонларнинг муқаддас жойи — Ал-Акса мачитига ёриб киришга уринган пайтда бир неча кишини ярадор қилдилар.

Исроил кнессетига ўта ўнг «Техия» сионист партиясидан сайланган депутатлардан бири парламентга босиб олинган ҳудудларда Фаластин қўзғолонини бостириш юзасидан қонун лойиҳасини тақдим этди. 22 банддан иборат лойиҳа намойиш қатнашчиларини шахсий гувоҳномалардан маҳрум этишни, чет элга чиқариб юборишни, араб матбуотини ёпиб қўйишни, фаластинликларнинг норозилик тадбирларини бостириш юзасидан қўшинлар ва полициянинг янада қаттиқроқ чоралар кўришни кўзда тутади.

(ТАСС).

МОНГОЛИЯДА САЙЛОВ

УЛАН-БАТОР. (ТАСС мухбири Дугар Санжиев). Келгусида жумҳурият парламентида доимий ишлайдиган кичик давлат хуралида 53 ўриндан ўн иккитасини Монголия демократик партияси (МДП) вакиллари эгаллайди. МДП раҳбари Э. Бат-Уул журналистлар билан бўлиб ўтган учрашувда шуларни айтди. У ўтган якшанба куни барча босқичлардаги халқ хуралига бўлиб ўтган сайловнинг дастлабки якунларини шарҳлар экан, мамлакатда тугалланган сайлов кампанияси Монголияга инсонпарвар, демократик жамият сари катта қадам ташлаш имконини берганлигини таъкидлади.

Монголия социал-демократик партиясининг раҳбари Б. Батбаяр билан миллий тараққиёт партиясининг раҳбари Д. Ганболд ўтган сайловга худди шундай баҳо бердилар. Д. Ганболд ҳукмрон Монголия халқ-революцион партияси қўлга киритган муваффақиятни оппозицияда етарлича тажрибанинг йўқлиги билан изоҳлади.

ҲАВО ҚАРОҚЧИЛАРИ ОЧЛИК ЭЪЛОН ҚИЛИШДИ

СТОКГОЛЬМ. (ТАСС мухбирлари Дмитрий Горохов ва Тарас Лариохин). Круноберг махсус тергов хонасида қамоқда ётган Аэрофлот тайёраларини олиб қочган Анатолий Михайленко билан Михаил Мокрецов очлик эълон қилдилар. Улар кечадан бошлаб овқат ейиш ва сув ичишдан бош тортишмоқда.

Махсус тергов хонаси бошлиғи Ларс-Оке Петтерсоннинг айтишича, қамоқда ётган бу кишилар бир-бирлари билан алоқа боғлаш имкониятидан маҳрумдирлар. Шу боисдан улар биргаликда очлик эълон қилиш тўғрисида келишиб олган бўлишлари мумкин эмас.

Сешанба куни 18 ёшли М. Мокрецов Швеция ҳукумати А. Михайленкони Совет маъмурларига бериш тўғрисида қарор қабул қилганлигини радио орқали билганидан сўнг ўзини ўзи ўлдирмоқчи бўлди. У электр лампасининг синиқлари ёрдамида қўлларидаги томирларини кесишга уринди, лекин унга ўз вақтида тиббий ёрдам кўрсатилди.

Мокрецов ишини кўриб чиқиши лозим бўлган олий суд мажлиси унинг руҳий ҳолатини текшириш натижалари маълум бўлгунга қадар кечиктирилди.

А. Михайленкога келганда эса, уни совет маъмурларига топшириш санаси ҳозирча маълум эмас. Полиция давлат бошқармаси вакили Мария Аппельбумнинг хабар қилишича, у эҳтимол, шу ҳафтанинг охирида Совет томонига топширилиши мумкин.

Шу билан бирга, Страсбургда инсон ҳуқуқлари Европа комиссияси ҳозир самолётни олиб қочган бу кишини мамлакатдан чиқариб юбориш муддатини кечиктириш хусусида Швеция ҳукуматига мурожаат этишни режалаштирмаяпти. Михайленконинг адвокати Рикард Шенмейер Страсбургда инсон ҳуқуқлари Европа комиссиясига шу хусусда мурожаат қилганди.

Ироқ Қувайтга ҳужум қилди

ВАШИНГТОН, 2 август. (ТАСС мухбири Алексей Бережков Ироқ қўшинлари Қувайтга қарши ҳужумга ўтганлигини Қувайтнинг АҚШдаги элчихонаси чоршанба куни кечқурун тасдиқлади. Элчихона вакили бундай деди: «Қувайт чегарасида ҳужум қилинаётганини тасдиқлаймиз, лекин бизда ҳеч қандай изоҳ йўқ». Унинг гапларига қараганда ҳужум Қувайт вақти билан ярим кечага яқин бошланди.

Қувайт элчиси Сауд Носир ас-Сабоҳ гап оммавий равишда бостириб кириш ҳақида бораётганлигини айтди. «Вазият жуда оғир», — деди у. У сешанба куни кундузи АҚШ давлат секретарининг Яқин Шарқ ва Жанубий Осиё ишлари бўйича ёрдамчиси Ж. Келли билан учрашиш учун давлат департаментига борди. Давлат департаменти вакили Р. Баучернинг хабар қилишича, АҚШ Ироқ — Қувайт чегарасидаги кескинликни тинч йўл билан ҳал этишдан манфаатдорлигини айтди ва Ироқни региондаги барча мамлакатларнинг суверенитетини ҳурмат қилишга чақирди.

Чоршанбадан пайшанбага ўтар кечаси Оқ уй вакили телефон орқали ТАСС мухбирига қуйидаги баёнотни ўқиб берди: «Қўшма Штатлар Ироқнинг Қувайтга қуролли ҳужумини қатъиян қоралайди ва барча Ироқ кучларини дарҳол ва сўзсиз олиб чиқиб кетишга чақиради. Биз бу мактубни Ироқнинг Вашингтондаги элчисига ва Бағдоддаги элчимиз орқали Ироқ ҳукуматига топширдик. Биз БМТ уставини бузиб, қуролли ҳужумдан ошкора фойдаланилганига таассуф билдирамиз. Қувайт билан биргаликда БМТ Хавфсизлик Кенгашининг мажлисини шошилинч чақиришга даъват этамиз».

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

МАНА БУНИ УЧИШ ДЕСА БЎЛАДИ

● ПРОФЕССОР Тинорелли (АҚШ) бўш вақтларида антиқа учувчи велосипед яратди (ҳатто бу велосипед билан машҳур фирмалар ҳам қизиқишмоқда). Бу ажойиб учувчи аппарат педаллар ёрдамида ҳаракатга келади. Қанотларининг узунлиги 4 метр. Велосипед гелий гази тўлдирилган шар ёрдамида ҳавода ушлаб турилади. Велосипед синовдан одамсиз жойда жуда яхши ўтди. Шундан кейин профессор шаҳар устидан учишга қарор қилди. Ўйланган иш — қилинди. Тинорелли баланд уйлар тепасида ҳузур қилиб сайр қилди. Лекин кутилмаганда, қандайдир безори — мерган шарни милтиқдан аниқ нишонга олди, гелий гази ҳавога тарқалди. Велосипед аста-секин пастлай бошлади. Профессор эсон-омон ерга қўнган пайтда уни полициячи кутиб турарди. Тиноррелига дарҳол жамоат тартибини бузганлиги, қайд қилинмаган транспорт воситасидан фойдаланганлиги, ҳамда, хавфли вазият туғдирганлиги учун учта жарима ёзиб берди.

ЧЕКИШ ЎРНИГА — ШИРИНЛИК

КАРЛСРУЗ (ГФР) шаҳридаги баъзи бир такси ҳайдовчилари, яқиндан бошлаб машиналарига ўтирган йўловчиларни ширинлик билан меҳмон қила бошладилар. Улар бу усул билан чекишга қарши кураш кампаниясига муносиб улуш қўшмоқдалар.

ЭНГ КУЧЛИ БУВИ

● МИНИ РОБЕРТО хонимнинг бўйи ҳам исмига монанд — 1 метру 48 сантиметр, оғирлиги эса — 50 килограммга етар-етмас. Лекин бундай кичик қомат 66 ёшли момога штанга кўтариш бўйича мусобақада қатнашиш ва ҳатто ғалаба қозонишга халақит бермайди. 1984 йили у 40 дан юқори ёшдаги аёллар ўртасида ўтказилган Мичиган штати биринчилигида 100 килограмм штангани даст кўтариб, жаҳоннинг энг кучли бувиси номини қўлга киритганди. Роберто буви 70 ёшдан ошган бўлишига қарамай, ҳамон спорт билан шуғулланади.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

«КАМАЛАК»

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

ҚАНОТЛАНГАН ОРЗУ

Қўшиқ... Инсон туйғуларининг ранго-ранглиги, ҳаётдаги армон ва қувонч, эзгуликка интилиш ҳисси мужассам унда. Қўшиқ берилиб куйлаётган ёки тинглаётганда инсон қалби ҳар қандай ёмонликдан, ташвиш ва ўкинчдан холи бўлади. Бир неча дақиқа бўлса-да, ўзингни дунё ташвишларидан озод, эркин қуш каби ҳис этасан. Қувонганингда у бахтингга йўлдош, ғуссага чўксанг қайғудош, ҳамдард бўлади. Қўшиқ — табиатнинг илоҳий неъмати.

Боғдодлик Тўлқинжон Ҳайдаровни одамлар орасида — қўшиқ куйлаётганда учратдик. У юрт фахри бўлган одамлар учун куйламоқда:

Тонг билан уйғондим
товланди саҳар,
Товланди файзиёб олтин
далалар.
Юртим узра ерлар зафарли
хабар,
Зафарлар бўлурлар
куйингда илҳақ.
Азиз она халқим, азиз
она халқ...

Қўшиқ тугаши билан залда қарсаклар янграйди. «Заповози бор экан-да», «Отасига раҳмат», — деган олқишлар эшитилди.

— Ҳали мактабга ҳам бормаган эдим, — деб эслайди Тўлқинжон, — оилада ягона ўғил бўлганлигим учунми уйимиздагилар мени жуда эркалатишар, қаерга боришса ёнларидан қўйишмасди. Бобомлар ва аямнинг амакилари халқ сайиллари, базмларида катта ашулалар айтишар, ўзбек чолғу асбобларини жуда яхши чалишарди. Хуллас, санъатга бўлган меҳрим мени дастлаб уларда олдим.

Ўрта мактабда ўқиб юрган кезларида унга музика ўқитувчиси Маматқул Аҳмадқулов мусиқа сирларини, соз чалиш йўл-йўриқларини қунт билан ўргатди. Санъатнинг машаққатли йўлига тушиб олган Тўлқинжон 1983 йилда Тошкент давлат маданият институтининг режиссура бўлимини тамомлади. Олий маданият даргоҳида унга Ўзбекистон ССР халқ артистлари Сасон Бенявинов, Асад Азимов сингари санъат билимдонлари дарс беришди. Талабалик йилларида ҳам у ўз устида ишлашдан, мусиқа сирларини, янги қўшиқларни ўрганишдан чарчамади.

Яқиндагина мактаб ўқувчилари қатори ҳаваскорлик тўгарагида қатнаб юрган Тўлқинжон Ҳайдаров номи бугунги кунда жумҳуриятимиз санъат шинавандаларига таниш бормоқда. Унинг талантини кашф этишда жумҳурият ойнаи жаҳони ташкил этган «Умид» конкурси катта роль ўйнади. Тўлқинжон 1986—87 йилларда мазкур конкурсда муваффақиятли иштирок этиб, унинг якунловчи концертларида қатнашди. 1988 йили жумҳурият комсомоли Марказий Қўмитаси ташкил этган ташвиқот поезд иштирокчилари таркибида Сурхондарё, Қашқадарё ҳамда Навоий вилоятларида ноҳия марказий Маданият Уйи қошидаги «Нилуфар» дастаси билан бирга борди.

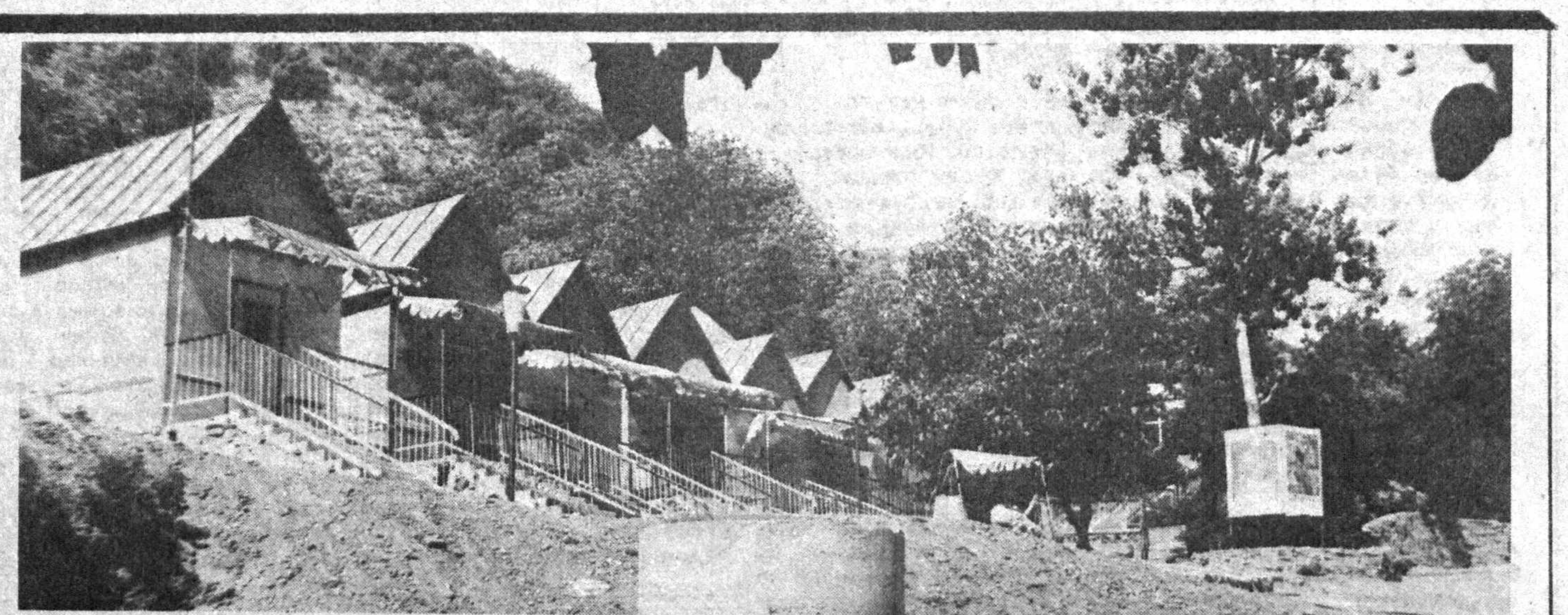
Ҳозирги пайтда жумҳурият радиоси ва ойнаи жаҳони орқали Тўлқинжон ижро этаётган «Азиз она халқим», «Уялма ёр», «Сени севаман», «Етмасин» сингари кўплаб қўшиқлар мухлислар эътиборини тортиб, санъатсеварлар кўнгил мулкига айланмоқда.

Тўлқинжон меҳнат қилаётган «Нилуфар» дастасида санъатга ихлос қўйган ёшлар кўп. Ёқубжон Маҳмудов, Донохон Кенжаева, Равшанбек Солижонов кабилар даста репертуарини кун сайин бойитиш, янги қўшиқ ва рақслар билан меҳнаткашларни хушнуд этиш мақсадида астойдил ишламоқдалар.

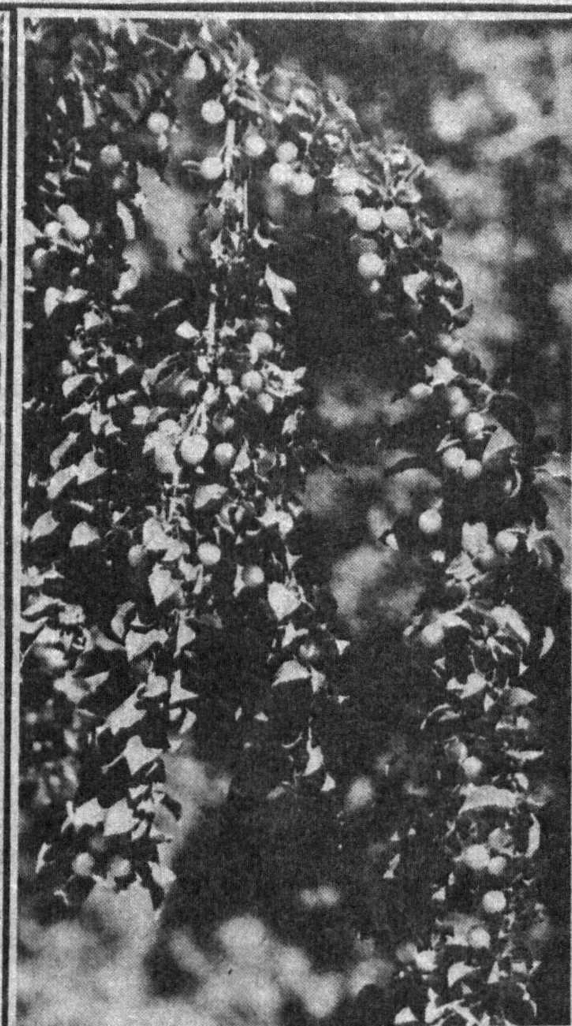
— Халқимиз яхши қўшиққа ҳамиша муштоқ. Агар одамларга манзур бўладиган қўшиқ айтолмасанг, яхшиси даврага чиқмаган маъқул. Барчага манзур бўладиган даврага ҳамнафас қўшиқ яратиш эса осон эмас. Халқ биздан яхши қўшиқ кутишга ҳақли. Биз бу ишончни, масъулиятни чуқур ҳис этишимиз керак, — дейди у.

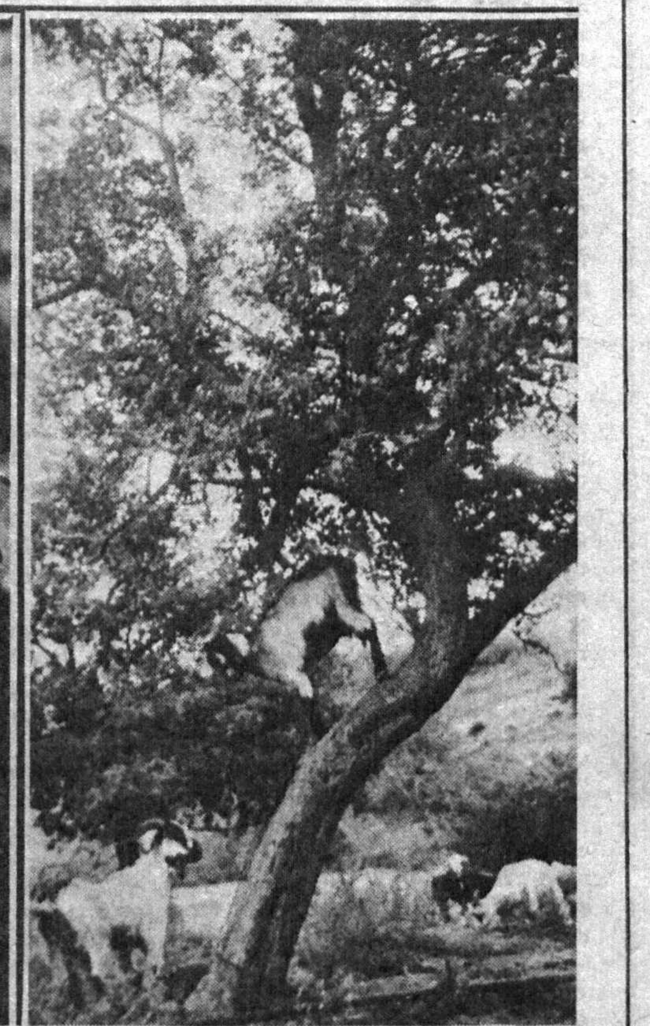
1988 йили Тўлқинжон Ҳайдаровга Фарғона вилоят Ленин комсомоли мукофоти топширилди. Бу мукофот уни янги муваффақиятлар сари илҳомлантириши билан бирга зиммасига катта масъулият ҳам юклаши аниқ.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ.

...Шаҳар ҳаётининг кундалик битмас ташвишларидан бир дам ҳордиқ олиш мақсадида Чорбоғдаги «Орзу» дам олиш оромгоҳига келдик. Шундоққина тоғ ён бағрига жойлашган оромгоҳнинг табиатини кўриб ниҳоятда завқ-шавққа тўласан киши. Табиатнинг саҳий қучоғи ҳадяси — турли мевалар ғарқ пишган, бир томонда тоғ эчкилари бехавотир ўйнашади. Буларни кўриб барча ташвишларни унутасан киши...

Аммо, булар ҳаммаси эмас. Оромгоҳ тўла қуриб битмасдан дам олувчиларни ўз бағрига олди. 70 кишига мўлжаллаб қурилган оромгоҳда электрпайвандлаш ускуналари шовқин солиб ишламоқда. Ер ости қувурлари ҳали ишга туширилмаганидан таниш «ҳид» димоқларни «қитиқлайди». Булар ҳаммаси эмас. Эрталабки, тушлик, кечки овқатланиш пайтлари эса «майда қанот дўстларимиз» доимо ҳамроҳ...

Чала қуриб топширилган оромгоҳда ёзиб қўйганларича, ҳаммаси жойида, кутубхона, видеосалон, спорт буюмлари прокати «ўз вақтида» ишлаб турибди... Аслида эса...

Хуллас, биз бу оромгоҳда белгиланган 12 кун ўрнига, атиги тўрт кун бўлиб қайтдик. Кундалик шаҳар ташвишларига яна қўшимча ташвишлар қўшилди —дам олиш татимади...

Азиз муштарий, бу суратлардаги табиатнинг бетакрор манзараларини кўриб, дарров ҳайратланишга тушманг. Алдамчи хаёлнинг қули бўласиз. Зеро, бу манзараларни барвақт хазон қилаётган, уни ахлатхоналарга айлантираётганлар бор. Бўлмаса ушбу суратда кўриб турган манзарани — чала қуриб топширилган дам олиш биноларининг теварак атрофдаги табиатга етказаётган зарарини нима деб баҳолаш мумкин?

А. ТЎРАЕВ суратлари.

МЕҲНАТКАШЛАР ҲУЗУРИДА

Мазмунли дам олиш ишнинг унумига унум қўшиши шубҳасиздир. Абдулла Қаҳҳор номидаги жумҳурият сатира ва юмор театрининг бир гуруҳ ижодий ходимлари яқинда Сирдарё вилоятининг қатор ноҳия, жамоа хўжаликларида бўлишиб меҳнаткашларга ўз санъатларини намойиш қилдилар. Театрнинг етакчи санъаткорларидан Турдибек Содиқов, Ҳусан Мусабеков, Клара Жалилова, Гўзал Ражабова, Равшан Файзиев каби актёрлар ўз талантларини намойиш этишиб, томошабинлар олқишига сазовор бўлдилар.

Театрнинг ижодий гуруҳи ёзувчи Мурод Калонхоновнинг «Рашк», Иброҳим Содиқовнинг «Вов», Ориф Фармоннинг «Мажлис», Фарҳод Мусажоновнинг «Имтиҳон» каби ҳажвия, интермедияларини йиғилганларга туҳфа қилдилар. Театр жамоаси шунингдек, Меҳнатобод ноҳиясининг бир қанча жамоа хўжаликларида ҳам бўлдилар.

У. ҚАРШИЕВ,
ТошДД толиби.

ИККИНЧИ ДАВРА: ИШОНЧ ОҚЛАНАДИМИ?

Яқинда жумҳурият физкультура ва спорт Давлат қўмитасида журналистлар билан бўлиб ўтган учрашувда «Пахтакор» командасининг бош тренери Ф. Новиков: «Илтимос, ҳозирча «Пахтакор»ни қанча севсанглар ҳам мақтамай турринглар» деб қолди. Аввалига ажабландик. «Ахир яхши ўйин кўрсатса, нега мақтаб бўлмас экан» деб.

Йўқ, аслида бу гапнинг тагида бошқа маъно бор экан. Командани мақтовлар билан катта майдонга олиб чиқиш мушкуллигини мухлислар яхши биладилар. Шундай экан, эртага бошланадиган иккинчи давра ўйинлари олдидан икки калима сўз айтмасак бўлмас. Узр, балки «анъана» яна бузилар. Лекин нима бўлганда ҳам «Пахтакор»га неча миллионлаб (қўшни жумҳуриятларда яшайдиган ҳақиқий жонкуяр мухлисларни ҳам унутганимиз йўқ!) ишқибозлар умид боғлаб турибдилар...

Рўзномамизга ҳар куни кўплаб мактублар келади. Мухлислар ўзларини қийнаётган саволлар билан мурожаат қиладилар: «Азамат Абдураимов «Пахтакор»дан кетибди, деб эшитдик?», «Кубань» билан ўтказилиши керак бўлган ўйин нега қолдирилди?», «Олий лигага чиқаман деб турганда нега яна ҳар хил ўзгаришлар бўлаяпти»...

Бу гал бизнинг асосий ниятимиз, бу жумбоқларга батафсил изоҳ бериш эмас. Асосийси, бу йилги энг керакли имкониятдан қандай фойдаланиш йўллари изланаётганини билиш. Шу куни бўлиб ўтган учрашувда команда бош тренери бу ҳақда гапириб берди. Шу жумладан командадаги баъзи ўзгаришлар ҳақида ҳам. Тренернинг жавоблари: «Азаматнинг «Пахтакор»дан кетиши сабаби қуйидагича: У кейинги пайтларда ўзига нисбатан анча талабчанликни бўшаштириб юборди. Характерида ҳам кескин ўзгаришлар пайдо бўлди. Ҳатто мени қаттиқ ҳақорат қилишгача етди. Биз ўзаро маслаҳатлашиб, уни охири командадан четлаштиришга мажбур бўлдик. Тан олиш керак, Азамат яхши ўйинчи. Бемалол ҳар қандай командага борса ўзини кўрсатиб кетади. Лекин...

Марат Кабаев эса Исроилга кетаяпти. Маълум муддатга, шартнома асосида. У ҳақда биз бирон «баҳона» қидиролмаймиз. Майли, ўзи билади. Шунингдек, бунинг устига Мустафо Билолов ҳам «Пахтакор»дан кетди...»

Биз тренер айтган гапларнинг қайси бири тўғри, қайсиниси нотўғри, буни ипидан-игнасигача изоҳлаб ўтириш ниятида эмасмиз. Муҳими, эртага бошланадиган ҳал қилувчи иккинчи давра ўйинларида «Пахтакор» биринчи даврадагига қараганда янада яхшироқ кўтаринки руҳда ўйинлар кўрсата оладими, йўқми? Бу йилги имконият ким билади, яна қайтиб келадими, йўқми? Бу ҳали қоронғу. Лекин кураш осон кечмаслиги аён. Ҳали мавсум охиригача катта довонлар турибди. Иккинчи даврада ҳамюртларимиз жами 19 та ўйин ўтказишлари керак («Кубань» билан биринчи даврадаги қолдирилган ўйин бундан мустасно). Шунинг 11 тасини ўз майдонларида, 8 тасини эса рақиблар майдонида ўтказадилар. Олий лигага бериладиган асосий уч йўлланма учун бўладиган (тўртинчиси насия — омадга боғлиқ-да!) эндиги кураш янада кучайиши турган гап. Лекин футбол ўз номи билан футбол. Катта гапириб, «башорат» қилиш қийин. Ҳеч кутилмаган натижалар бўлиши турган гап. Буни Италияда ўтган жаҳон чемпионати ҳам исботлади...

«Менинг асосий ниятим, Ўзбекистонда битта миллий команда тузишдир. Агар шу ниятим ижобат бўлмаса, Ўзбекистонлик футбол ишқибозлари олдидаги энг масъулиятли бурчимни бажармаган бўлардим» — бу Ф. Новиковнинг гаплари. Ишонса бўлармикан?

Н. ЖАЛИЛ.

«Пахтакор»чилар иккинчи давранинг биринчи ўйинини 5 август куни Сухуми шаҳрида маҳаллий «Динамо» командаси билан ўтказадилар.

Ҳозиргача биринчи давра якунлари бўйича (бир неча ўйинлар турли хил сабаблар билан кечиктирилганини унутмайлик) мусобақа жадвалида аҳвол қуйидагича:

МУСОБАҚА ЖАДВАЛИ

	У	Ю	Д	М	Т	О
«Спартак»	19	12	5	2	44—16	29— 9
«Металлург»	19	9	8	2	20— 8	26—12
«Динамо» Ст.	19	11	3	5	27—18	25—13
«Пахтакор»	18	10	4	4	34—22	24—12
«Локомотив» М	18	9	5	4	23—12	23—13
«Шинник»	19	9	5	5	27—20	23—15
«Нистру»	19	7	7	5	23—24	21—17
«Ростсельмаш»	19	7	6	6	21—24	20—18
«Котайк»	19	6	8	5	18—17	20—18
«Нефтчи»	19	6	7	6	30—26	19—19
«Динамо» Сх.	17	7	4	6	10—12	18—16
«Факель»	19	7	3	9	20—23	17—21
«Қайрат»	19	6	5	8	21—24	17—21
«Геолог»	19	5	7	7	16—22	17—21
«Зенит»	19	5	5	9	20—23	15—23
«Таврия»	19	2	11	6	13—16	15—23
«Локомотив» Г.	19	3	8	8	16—26	14—24
«Тирас»	19	3	7	9	12—28	13—25
«Кузбасс»	18	2	5	11	9—21	9—27
«Кубань»	18	2	5	11	6—28	9—27

Бахт-саодат ёр бўлсин!

УРГАНЧ шаҳар ЗАГСининг мудираси Нуқулжон Мадраҳимовна Собирова Тошкентдан тўй ва бошқа тантанали маросимларни олиб борувчилар жумҳурият конкурсининг лауреати бўлиб қайтди. У ўнлаб касбдошлари иштирок этган мусобақанинг барча шартларини бенуқсон бажарди, касб маҳоратини, топқирлигини ва фантазияни намойиш этди. Ҳакамлар унга якдиллик билан биринчи ўринни беришди.

Бу муваффақият тасодифий эмас. Шаҳар ЗАГСида ҳозир кўпгина янгиликлар жорий этилган. Бу ерда ёш келин-куёвни қадимги анъаналарга риоя этиб, ўзига хос тарзда кутиб ола бошлашди. Ёшларни оилавий турмушнинг асослари билан таништиришади, меҳнат ветеранлари, шаҳарнинг донгдор кишилари уларга эзгу ниятларини билдиришади.

ЗАГСдаги вазиятнинг ўзи ҳам ўзгарди: келин ва куёв, улар тантанаси қатнашчилари учун дам олиш хонаси жиҳозланган, зиёфат зали очилган. ЗАГСнинг шундоқ ёнгинасида ёш келин-куёвлар учун махсус магазин ишлаб турибди.

(ЎзТАГ).

Ёшлар ижоди

Дул-дула от минган тушларингданей...
«Алла»дан

ЯПРОҚЛАР ичидан мўралаётган қуёш шаббода рақси боис ерда ажиб тасвир чизмоқда. Кафтда улкан дарахтларни тутган майдонча узра нақш мавжланади. Қип-қизил шафақ хайрлашишга шошмас, замин эса бир умр шундай нақшиндор турадигандек бодраётган мойчечакларида кўкка табассум улашмоқда.

Боғчамизнинг пастқам иморатига қўндирилган тор деразадан ташқарига термулиб ётибман. Ҳарна вақтлироқ қутулиш учун бизни ухлашга ундаётган мураббиямиз билмайдики, қуёш бобонинг ердаги нақшидан кўз юмолмайман.

Бошқа кундузги боғчалардаги укаларимни, уларни шошиб-пишиб йиғиштираётган аямни, уйдаги доимий тиқилинч-шошилинчни, тамбаланган кўк эшигимиз олдидаги харсанг тошни, унда кун узукун ўтиришга вақт топган қўшни хотинларни, тор кўчамизнинг қоқ ўртасидаги ҳамма учун ёлғиз арзанда сув жўмрагини ва ундан тинмай томчилаётган зилол сувда акс этаётган кўм-кўк гумбазу оппоқ булутларни эслайвердим, ўйлайвердим.

Пешонасида улкан чироғи билан баҳайбат этикларини гурсиллатиб қадам ташлаётган ҳайкал хаёлларимга босиб кирди. Ҳайкал улкан ҳайбати билан орқасидаги тор кўчаларни, сиқиқ уйларни, ҳаммага битта сув жўмрагини беркитмоқчидек кўчамизнинг бошига ўрнатилганди.

Нега энди айнан бизнинг кўчамизга? Буни билмайман.

Ботаётган қуёш эса шўх япроқларга шуъла улашар экан, гўё мени ҳам қитиқлаётгандек, ўзимдан-ўзим пиқиллаётганимни сезган мураббия ўтирган жойида қичқириб, танбеҳ берди. Мен барибир кулдим. Фақат энди жуда ҳам секин кулдим. Қуёш бобо ҳамда, унинг хира-хандон нурлари билан, кулаверганидан қизараётган япроқлар билан, шомдаги ажиб сархушликдан қувончга тўлган қалдирғочлар билан тиллашавердим...

Ҳозир адам ишдан ҳориб қайтадилар-у:

— Қани, ота-ўғилни олиб келмадингми, — дея аяжонимдан сўрайдилар. Аям бўлсалар:

— Қўйинг, ўша шумтакангизни. Ерга урсанг, осмонга сачрайди унингиз. Ўша келса ҳаммаёқ бесаранжом...— дейдилар.

Адам яна «ота ўғил»сиз ухлайдилар. Лекин биз адажоним билан келишиб олганмиз. Агар бир-биримизни соғинсак, ботаётган қуёшга қараймиз. Унинг битта қизил нури менда, биттаси эса адамда. Демак, қуёш бобо бизни бирлаштириб турибди. Шунинг учун қуёшга қарасам, адамни кўргандек бўламан. Қуёш бобо ҳам ўз ётоғига кетди. Ҳаммамиз бобомсиз қолдик. Кўпинча ўйлайманки, аслида-чи ер қуёш бобони кўриши билан қувонади. Қувонади-ю, ёришиб кетади. Қувонганидан ёришади. Мана қуёш бобо ҳозир уйларига кириб кетдилар. Лекин ер юзи ҳали ёруғ. Нега? Чунки, замин ҳозирча қуёшдан бутун бир кечага ажралганини сезмай турибди. Бир пас ёришиб туради-да, кейин умиди пучга чиқиб қорайиб кетади...

Ана, тўғри ўйлабман, атроф ғамгин қорая бошлабди. Агар бир амаллаб ухлаб қолсам, тонгда уйғонишим билан, одатдагидек, деразага ёпишганимда катта дарахтлар япроқларига, майсаларга томчилар инганини кўраман. Бу ҳақда аямдан сўрасам, «шабнам» дейдилар. «Шабнам» нима?» десам, «Қўй, катта бўлсанг биларсанг», дейдилар. Билмайдиларки, мен аллақачон билиб бўлганман. Ахир мен еру осмон, оппоқ булутлару, улкан қайрағочлар, мўмин майсалару, енгил мойчечаклар билан тиллашаман, сирлашаман. Улар менга айтишган. Ерчи қуёш бобони кута-кута ,тонгга яқин сабри тугаб, йиғлай бошлайди. Унинг кўз ёшлари — шабнам. Осмоннинг кўз ёшлари эса ёмғир томчилари.

Ҳали тонггача қанча бор. Мана кўкда оймўма балқди. Оймўма раҳмдил. Ўз кўнглида, «қуёш йўқлигини билдирмайман», деб осмонни ёритади. Аммо ер унга ишонмайди. Билади, у қуёш эмас. Шунинг учун ер ёришмайди. Ҳеч ким қуёш бобо ўрнини босолмайди. Шунақа, ҳеч ким адамнинг ўрниларини босолмайди. Аям оймўмага ўхшайдилар. Укаларимни қувонтирадилар-у, аммо менга келганда эплолмайдилар. Майли, мен аямнинг қўполроқ бўлса-да, ажиб ҳаракатларига, кулгили бўлмаса-да, чиройли гапларига куламан, майли. Аям суйинсинлар. «Мен ҳам адасига ўхшаб, шумтакани кулдираяпман», деб ўйласинлар. Лекин, аслида адамга ҳеч ким ўхшамайди. Адажонимни ўйласам, анҳорда сузаётгандек энтикаман. Ўзимдан-ўзим суйинаман.

Адам билан каттаоймникига борсак, борми, иккаламиз тонгдан: ё мен адамдек, ё адам мендек бўлиб қоламиз. Адам ўзлари ўсган майдончага мени олиб чиқадилар. Кейин кўм-кўк бедазорда думалаб-думалаб ўйнаймиз. Қуёш бизни қитиқлайди. Биз қийқирамиз.

Бодомлар эпкин шаббодада тебраниб, бизга ҳавас қиладилар-ей, қани энди юлдузлари йўл қўйса-ю, улар ҳам бизга ўхшаб қийқириб-қийқириб думаласалар.

— Адажон, — дейман бирдан тўхтаб, — адажон, илдиз ёмон-а?

— Нега экан? Илдиз ёмон бўлса, поя ҳам ёмон, мева ҳам ёмон бўлиши керак, — дейдилар. Кейин сўраб ўтирмай, дарров тушуниб, қўшиб қўядилар: — Агар бодомнинг илдизи «борақол, хоҳлаганча думала», деб узилиб, қўйиб юборса биласанми, нима бўлади?

— Нима? — дейман ёмонликни сезиб.

— Бодом сўлиб қолади.

— Вой!

— Ҳа, илдизсиз ҳамма жонзот, тириклик сўлийди.

— Биз ҳамми, адажон?

— Албатта.

— Вой, вой, — мен энди ирғишлаб сакрай бошлайман. — Мана сакраяпман, Мана чопаяпман. Қани менинг илдизим. Қани, қаерда? — қичқирганимча бир айланиб чопаман-у, бирдан тўхтаб яна адажонимга юзланаман. — Қани менинг илдизим?

— Мана, — дейдилар адам ўзларини кўрсатиб. — Мен сенинг илдизингман.

— Сиз?!

— Ҳа.

— Сизнинг илдизингиз-чи?

— Опоқдаданг!

— Опоқдадамнинг-чи?

— Катта даданг...

Уларни кўрмаганман. Аммо биламанки, улар кўп ғазаллар билганлар. Опоқдадам айтганлар: «Катта дадангга ўхшаб Бедилхон бўласан», деб.

— Ада, жон ада. Мен сизнинг илдизингиз бўлай.

— Кел, бедани ағдариб, экамиз. Илдизини осмонга қилиб.

— Қуриб қолади, — дейман лунжим осилиб.

— Бўпти-да... Қани бўл, ота ўғил. Бўл энди кетдик. Бизни «шавкатли халқим» кутаяпти.

Адам отлар-у ,филларни, шохни, фарзинни, тўралар-у, пиёдаларни «шавкатли халқим» дейдилар. Мен шахмат ўйинини опоқдадамдан ўрганганман. Битта тўрали шохни иккита от билан мот қилишни ҳам биламан. Адам айтадиларки: «Пиёдалари кўп бўлгани билан оту филини бой берганлар, албатта, мотдирлар».

— Адажон, — дейман кетаётган адамга эргашиб. — Шахматнинг ҳам илдизи борми?

— Бор албатта!

— Ким у?

— Ҳаёт, ота ўғил, ҳаёт, — дейдилар адам...

Хаёлимда адажонимни тиклаган тасаввурим яна боғчамизнинг тор деразасига қайтди. Умидсиз қолган ер қоп-қорайгани учун, унинг одамлари ҳам ердан узилиб туш кўрардилар. Ухлашим керак...

Адамни, опоқдадамни илдизларим сифатида аниқ кўз олдимга келтириб, севиниб кетдим.

КЕЙИН... Кейин мен ҳам туш кўра бошладим: Баҳайбат ҳайкалнинг пешонасида чироғи бор. Ундан анча пастдаги пиёдаларда эса йўқ... Узоқ-узоқларда саргардон қолган отлару филлар тонгдан, қуёш бободан умидвор. Аммо нима учундир... фил кўзида шабнам... Оппоқ дул-дул от қаншарида шафақ ёнади...

ТВ

5 АВГУСТ ЯКШАНБА

● ЎзТВ I

БУГУНГИ КЎРСАТУВЛАР «ЁШЛИК» СТУДИЯСИ ИЖОДКОРЛАРИ ТОМОНИДАН ТАЙЁРЛАНГАН.

Муҳтарам ота-оналар, ака-укалар, опа-сингиллар! Сизларни «Ёшлик» студияси бугун соат 9.00 дан то тунгача ўз кўрсатувларини томоша қилишга таклиф этади. «Ёшлик» студиясининг ижодкорлари билан сиз бевосита телефон орқали мулоқотда бўласиз, уларнинг кундалик ҳаётимизда рўй бераётган воқеаларга бўлган муносабатлари билан танишасиз. Бу кун сиз «Ассалому алайкум», «Иқбол», Телеминиатюралар театрларидан лавҳалар, ёш иқтисодчиларнинг «Нуқтаи назар», «Ёшлик оқшоми» ва янги «Қари билганни пари билмас», «Гурунг» каби бир қатор кўрсатувларни томоша қиласиз. Истасангиз телетомошабинларнинг хоҳишларига кўра «Ёшлик» студиясининг олтин фондида сақланаётган «Баҳор қайтмайди», «Инсон садоқати», «Сени излаб» каби телеспектакллардан бирини намойиш этишимиз мумкин. Шу боис атайин бугунги кўрсатувларнинг аниқ вақти ва тартибини эълон қилмадик. «Ёшлик» муҳарририяти ижодкорлари умид қиладиларки, бу кун сиз уларга ҳамроҳ ва хайриҳоҳ бўласиз.

ТЕЛЕФОНЛАРИМИЗ:
41-07-84
41-07-52
41-92-68
41-92-74.

* * *

19.30 «Ахборот» (рус тилида). 20.30 Москва «Вақт». 22.00 «Ахборот».

● ЎзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

18.05 Кўрсатувлар тартиби 18.10 «Деразанг ортида». Мультфильм. 18.20 «Шаҳризоданинг яна бир кечаси». Бадиий фильм (рус тилида). 19.45 «Навиди Душанбе» 20.30 Москва. «Вақт». 21.00 «Гулчин». Мусиқий кўрсатув. 22.00 «Ҳафта». Информацион кўрсатув. 22.30 «Фарҳанг ва ҳунар». 23.50 «Телетомошабин ҳамроҳи».

Муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

«Ёш ленинчи»

«Молодой ленинец» орган ЦК ЛКСМ Узбекистана

Издается на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32-УЙ.

ТЕЛЕФОНЛАР:
ҚАБУЛХОНА — 32-56-58
ХАТЛАР БЎЛИМИ — 32-54-65.
513500 НУСХАДА ЧОП ЭТИЛАДИ.
ИНДЕКС: 64607.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Д.—23515.